

AAN DE SLAG MET LEER- EN BEOORDELINGSMATERIAAL VOOR VOLWASSENEN

Update van het overzicht Aan de slag met leer- en toetsmateriaal voor
volwassenen december 2012

In opdracht van het Steunpunt Taal en Rekenen Volwasseneneducatie

April 2015

Ella Bohnenn in samenwerking met Riet Thijssen

© 2015, Steunpunt Taal en Rekenen VE te Ede

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, of gebruikt in bijvoorbeeld een PowerPointpresentatie, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Steunpunt Taal en Rekenen VE. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 het besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijke vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor zover het opnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot het Steunpunt Taal en Rekenen VE.

Inhoudsopgave

1. Achtergrond van deze update	5
2. Samenvatting aanbevelingen voor ontwikkeling leer- en meetinstrumenten	6
3. Criteria voor analyse leer- en beoordelingsmateriaal volwassenen	8
4. Nieuwe leermaterialen 2012-2015	12
5. Aanbevelingen ontwikkeling leermaterialen	16
6. Nieuwe meetinstrumenten 2012-2015	20
7. Naar een coherent systeem van beoordeling	23
8. Aanbevelingen ontwikkeling meetinstrumenten	28
Referenties	30
Bijlagen	31
Bijlage 1	Geraadpleegde experts
Bijlage 2	Overzicht leermaterialen Taal
Bijlage 3	Overzicht leermaterialen Lezen
Bijlage 4	Overzicht leermaterialen Rekenen
Bijlage 5	Overzicht leermaterialen Digitale vaardigheden
Bijlage 6	Overzicht meetinstrumenten

1 Achtergrond van deze update

In december 2012 verscheen de publicatie *Aan de slag met leer- en toetsmateriaal voor volwassenen, Analyse leer- en toetsmateriaal Taal, Rekenen en Digitale vaardigheden voor volwassenen*. De aanleiding voor deze opdracht was de formele vaststelling van de opleidingen taal en rekenen voor volwassenen op niveau 1F en 2F. De vraag was in hoeverre er passend leer- en toetsmateriaal voor deze opleidingen voor handen was. Richtinggevend voor de invulling van deze opleidingen zijn de Standaarden en eindtermen ve (CINOP, 2012).

Het overzicht van 2012 is gemaakt in opdracht van het Steunpunt Taal en Rekenen VE door drs. Ella Bohnenn en dr. Maurice de Greef.

Inmiddels zijn we ruim twee jaar verder en het Steunpunt Taal en Rekenen VE heeft opdracht gegeven voor deze update van het materiaal.

Overeenkomsten en verschillen met 2012

Deze publicatie biedt een update van het leer- en beoordelingsmateriaal – verschenen tussen 2012 en mei 2015 - en een update van de aanbevelingen die in 2012 zijn geformuleerd.

De leermaterialen zijn beschreven volgens dezelfde beschrijvingscriteria als in 2012. Net als in 2012 zijn materialen die ontwikkeld zijn voor NT2-onderwijs en (v)mbo, opgenomen als deze ook bruikbaar zijn voor de opleidingen Taal en Rekenen in de VE.

Er was behoefte aan een uitgebreidere omschrijving, zodat het duidelijker wordt voor welke doelen gebruikers de verschillende meetinstrumenten kunnen inzetten. Dit overzicht staat in bijlage 6. Omdat er ook andere beoordelingsinstrumenten zijn dan toetsen, wordt in deze publicatie gesproken over beoordelingsmateriaal en meetinstrumenten.

Er was ook behoefte aan een kader voor ontwikkeling voor meetinstrumenten, waarmee helder wordt welke instrumenten nog ontwikkeld moet worden. In deze update is dan ook een hoofdstuk opgenomen waarin een coherent systeem van beoordeling voor de VE wordt geschetst. Uitgaand van dit systeem kan worden aangegeven: welke instrumenten zijn nodig, welke instrumenten zijn er, wat meten deze instrumenten en welke meetinstrumenten ontbreken nog?

De hoofdstukken over een coherent beoordelingssysteem (hoofdstuk 7) en de aanbevelingen voor ontwikkeling van meetinstrumenten (hoofdstuk 8) evenals bijlage 6 zijn geschreven samen met Riet Thijssen van CINOP.

2 Samenvatting aanbevelingen voor ontwikkeling leermateriaal en meetinstrumenten

In de hoofdstukken 5 en 8 worden aanbevelingen gedaan voor ontwikkeling leermateriaal en meetinstrumenten. Hieronder staat een overzicht van alle aanbevelingen die zijn geformuleerd.

Aanbevelingen voor ontwikkeling leermateriaal

Taal

- Leg de prioriteit bij het ontwikkelen van materiaal bij niveau 2F, voor lezen, schrijven en gesprekken voeren in formele situaties, geordend naar taak zoals beschreven in de Standaarden en eindtermen ve (bijvoorbeeld Instructies lezen, Verslag schrijven). Het is bekend dat er behoefte is aan leermateriaal gekoppeld aan werksituaties. Ontwikkel daarom materiaal op dit niveau in de context werk.
- Ga verder met het verfilmen van de belangrijke inzichten en kennis ten behoeve van de didactiek van leren lezen en schrijven van volwassen Nederlandssprekenden.

Rekenen

- Ontwikkel extra oefenmateriaal, passend bij de Standaarden en eindtermen voor alle domeinen voor de niveaus Instroom, 1F en 2F, digitaal en op papier.
- Maak een start met de ontwikkeling van een handboek voor de rekendidactiek aan volwassenen in de ve.

Digitale vaardigheden

- Integreer digitale vaardigheden bij de ontwikkeling van nieuwe materialen voor taal en rekenen.
- Ontwikkel een handleiding voor docenten/begeleiders voor het integreren van digitale vaardigheden met taal en/of rekenen. Geef in deze handleiding ook handreikingen voor het opstellen van een zelfstandig traject digitale vaardigheden.
- Ontwikkel leermateriaal voor digitale vaardigheden dat onafhankelijk is van een bepaalde softwareleverancier en dat rekening houdt met de verschillende devices en besturingssystemen.
- Ontwikkel bij nieuwe digitale handelingen korte en eenvoudige instructies, al dan niet in de vorm van filmpjes.

Aanbevelingen voor de ontwikkeling meetinstrumenten

- Maak een notitie waarin helder is uitgewerkt wat een coherent systeem van meetinstrumenten voor de Educatie behelst en welke meetinstrumenten voor welke leertrajecten noodzakelijk/wenselijk zijn.

- Zorg voor een toetsitembank die aansluit bij de verschillende inhoud en niveaus van de Standaarden en eindtermen, die bestaat uit verschillende meetinstrumenten en waaruit verschillende toetsen gegenereerd kunnen worden. Maak deze toetsitembank ook toegankelijk voor leerders die niet in een georganiseerd verband leren.
- De ontwikkeling van een toetsitembank is reeds in gang gezet op initiatief van de Stichting Lezen & Schrijven, met de voortgangstoetsen lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Ontwikkel meer toetsitems voor taal en rekenen op niveau Instroom, 1F en 2F.
Start met de ontwikkeling van assessments voor digitale vaardigheden.

3 Criteria voor analyse leermateriaal en meetinstrumenten volwassenen

Leermaterialen

De beschreven leermaterialen staan in de bijlagen 2 tot en met 5. Deze bijlagen bestaan uit de 'oude' overzichten – met leermateriaal dat is ontwikkeld vanaf 2002 tot en met 2012 – aangevuld met nieuw leermateriaal, uitgegeven tussen 2012 en april 2015. Enkele materialen in het overzicht zijn nog niet uitgegeven op het moment dat deze publicatie verschijnt. Deze materialen zijn zo goed als mogelijk beschreven. Materialen die in het eerdere overzicht opgenomen zijn, maar toen nog niet officieel verschenen, zijn te vinden in het nieuwe overzicht. Enkele materialen die ontbraken in het eerdere overzicht, zijn toegevoegd.

Er zijn materiaaloverzichten voor taal, rekenen, digitale vaardigheden en lezen (fictie, verhalende en literaire teksten).

De criteria voor het opnemen van materialen in dit overzicht zijn dezelfde als in 2012:

- Het materiaal moet ontwikkeld zijn voor volwassenen/de volwasseneneducatie.
- Het gaat om leermateriaal voor taal, rekenen en digitale vaardigheden.
- Typisch NT2-materiaal is niet opgenomen.
- Materiaal dat is ontwikkeld voor (v)mbo of NT2-onderwijs is alleen dan opgenomen als het geschikt is voor Nederlandssprekende volwassenen.
- Het (v)mbo-materiaal dat bruikbaar is voldoet aan de volgende kenmerken: het moet een volwassen toon hebben, veel oefenmateriaal bevatten, het biedt mogelijkheden voor differentiatie, de instructie is helder beschreven en het is geordend in duidelijke en niet te grote (denk)stappen.

Het eerste doel van het overzicht is om een beeld te schetsen van het materiaal waardoor ieder een eigen inschatting kan maken van de geschiktheid van het materiaal in de eigen situatie en voor de leerders. Het tweede doel is om een overzicht te krijgen van het materiaal, om leemten te ontdekken en aanbevelingen te doen voor ontwikkeling. Het overzicht is niet bedoeld om een inhoudelijke waardering te geven aan het materiaal.

Beschrijfpunten leermaterialen

1. *Titel van het materiaal*
2. *Korte omschrijving*
3. *Uitgever en jaar*
4. *Doelgroep*

Hier staat voor wie dit materiaal is ontwikkeld, voor volwassenen, voor (v)mbo of NT2 of anders.

5. *Niveau*

De niveaus in de volwasseneneducatie zijn Instroom, 1F en 2F. Als er staat 1F, dan betekent dit 'op weg naar 1F' of rond 1F. Bij digitale vaardigheden zijn de niveaus anders benoemd: Instroom, Basisniveau 1 en Basisniveau 2.

6. *Koppeling Standaarden en eindtermen ve*

Voor de volwasseneneducatie gelden Standaarden en eindtermen ve als wettelijke kader. Hier staat of het materiaal gekoppeld (of te koppelen) is aan de Standaarden en eindtermen ve. Als het materiaal is uitgewerkt volgens het Referentiekader Taal en Rekenen of volgens het Raamwerk NT2, wordt dit aangegeven.

7. *Context*

In de Standaarden en eindtermen zijn de contexten onderscheiden waarin volwassenen functioneren, namelijk werk, leven en leren. Soms kan de context specifiek worden aangegeven, soms is de context 'algemeen'. Dat wil zeggen dat er geen koppeling is aan een specifiek functioneringsgebied.

8. *Typering*

In de analyse wordt een onderscheid gemaakt in materialen tussen Methode (M), Breed leermateriaal (B) en Ondersteunend materiaal (O).

- *Methode (M)*

Een methode is leermateriaal waarin de verschillende domeinen van de *Standaarden en eindtermen ve* en de verschillende taken aan bod komen en waarin systematisch wordt toegewerkt van een omschreven niveau naar een ander omschreven niveau. Het materiaal is ontwikkeld vanuit een bepaalde samenhangende visie op de te leren vaardigheden, met uitleg, oefening en herhalingsstof en waarin sprake is van een didactische opbouw. Voorbeelden van methoden zijn *Alfabeter Lezen*, *Alfabeter Schrijven*, *ffRekenen*.

- *Breed leermateriaal (B)*

Breed leermateriaal is leermateriaal dat erop is gericht een bepaald niveau in taal, rekenen of digitale vaardigheden te bevestigen of te bereiken. Het gaat om materiaal waarin de aspecten van de verschillende (deel)vaardigheden 'breed' aan bod komen. Het materiaal is geschreven rond een bepaald niveau en er wordt niet systematisch toegewerkt naar een niveauverhoging. Voorbeeld van breed leermateriaal is het programma *Lees en Schrijf! Extra Lezen*.

- *Ondersteunend leermateriaal (O)*

Ondersteunend leermateriaal is erop gericht om een aspect van taal, rekenen of digitale vaardigheden te leren of in een heel specifieke context. Bijvoorbeeld lees- of rekenstrategieën, een spellingprobleem, omtrek berekenen en dergelijke.

- *Leesmateriaal*

In diverse materialen zijn leesteksten opgenomen. Maar dit materiaal is vaak niet voldoende om de laaggeletterde lezer de benodigde 'leeskilometers' te laten maken. In het overzicht met leesmateriaal zijn vooral fictie, verhalende en literaire teksten te vinden. Leesmateriaal met opdrachten die gericht zijn op het beter begrijpen van informatieve teksten – bijvoorbeeld de reeks boekjes van Melkweg+ - staat in het overzicht *taalmaterialen* en is getypeerd als ondersteunend materiaal.

9. *Digitaal/papier*

Hier staat of het materiaal op papier is uitgegeven, digitaal of beide.

10. *Zelfstandig gebruik*

Hiermee wordt bedoeld of de leerder zelfstandig, dat wil zeggen zonder begeleiding, met dit materiaal kan werken. Voor de methoden geldt dit over het algemeen niet, daar is begeleiding bij nodig. Het materiaal op www.oefenen.nl is juist ontwikkeld voor zelfstandig gebruik.

11. *Differentiëren*

Hier wordt de vraag beantwoord of er met het materiaal gedifferentieerd kan worden. Leerders hebben niet allemaal dezelfde leervragen, niet hetzelfde niveau, niet hetzelfde tempo. Hoe meer differentiatiemogelijkheden het materiaal biedt, hoe groter de kans is dat het materiaal goed aansluit bij de leerder.

12. *Volgsysteem*

In een volgsysteem kan een docent/begeleider bijhouden wat een leerder heeft gedaan en of dit succesvol is geweest. Een volgsysteem is in die zin een hulpmiddel om het leren van een cursist te sturen. Een volgsysteem is met name van belang bij digitaal leermateriaal. In een digitaal leersysteem krijgt de leerder vaak direct feedback en hij kan zien wat hij al wel en nog niet heeft gedaan. Voor de docent/begeleider is dit anders, vandaar dat een volgsysteem voor hem zo belangrijk is.

13. *Toetsing/certificering*

In deze categorie staat of het leermateriaal tevens ook materiaalafhankelijke toetsen bevat en/of certificaten als het materiaal is doorgewerkt.

Meetinstrumenten

De beschreven meetinstrumenten staan in bijlage 6.

In deze bijlage zijn de instrumenten uitgebracht tussen 2012 en april 2015 toegevoegd aan het eerdere overzicht. De beschrijfpunten zijn aangepast in vergelijking met die van 2012. Er is behoefte om beter zichtbaar te maken welk doel het instrument dient, welk houvast de resultaten bieden in het hele leerproces of in wat vooraf gaat aan het leerproces. En, heel praktisch, hoe lang de toets duurt en of de toets is gevalideerd. Dit laatste is vooral van belang in verband met de betrouwbaarheid van de resultaten. Het overzicht 'nieuwe stijl' zal beter kunnen laten zien welke meetinstrumenten nog ontbreken.

Beschrijfpunten meetinstrumenten

1. *Titel*
2. *Uitgever, jaar*
3. *Vak/vaardigheid-domein/niveau*

De onderscheiden vakken zijn taal, rekenen en digitale vaardigheden.

Bij taal worden analoog aan de Standaarden en eindtermen ve, drie taalvaardigheden onderscheiden: Mondelinge taalvaardigheden (gesprekken, luisteren, spreken), Lezen (zakelijke teksten en fictionele en literaire teksten) en Schrijven. Daarnaast is 'Begrippenlijst en taalverzorging een apart onderdeel. Bij rekenen zijn er vier domeinen: Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde en Verbanden.

Bij digitale vaardigheden is de indeling in domeinen als volgt: Ict-systemen gebruiken, Beveiliging, privacy en ergonomie, Informatie zoeken, Informatie verwerken en presenteren, Communicatie.

4. *Doelgroep*
In deze categorie wordt aangegeven of de instrumenten zijn ontwikkeld voor onderwijs aan Nederlandssprekende volwassenen, aan NT2–ers of (v)mbo-leerlingen.
5. *Papier/digitaal*
Deze categorie geeft antwoord op de vraag of de afname van het instrument op papier is, digitaal of beide.
6. *Duur*
Niet altijd is duidelijk aangegeven hoe lang de afname duurt. Een en ander hangt ook af van de opbouw van het instrument. Waar mogelijk is aangegeven hoe lang een leerder doet/mag doen over de taak.
7. *Korte omschrijving*
Hier wordt een algemene beschrijving gegeven van het instrumenten en/of karakteristieken besproken.
8. *Meet beginniveau*
In deze categorie wordt aangegeven of het instrument ontwikkeld is dan wel geschikt is om het beginniveau van een leerder te meten.
9. *Meet eindniveau*
Hier wordt aangegeven of het instrument ontwikkeld is dan wel geschikt is om het eindniveau van een leerder te meten.
10. *Eindtermen kunnen afzonderlijk worden gemeten*
Hier wordt aangegeven dat het instrument niet een heel niveau beslaat maar een onderdeel (eindterm) binnen een vaardigheid.
11. *Laat vorderingen zien*
Geeft het instrument zicht op de vorderingen van leerders?
12. *Geeft voldoende informatie voor plaatsing in een leertraject*
Niet ieder meetinstrument geeft een duidelijk beeld van het instapniveau van een leerder. Instrumenten die dit wel doen, geven informatie over het niveau en vaak over leerbehoeften en specifieke lacunes. Met deze gegevens kan een leerder in een voor hem passend leertraject geplaatst worden. Dit is met name van belang in formele onderwijsituaties.
13. *Geeft voldoende informatie voor onderwijsinhoud en diagnosticeert*
Hier wordt aangegeven of het een diagnostisch instrument is, dat wil zeggen dat het de sterke en zwakke punten in het leerproces worden blootgelegd en waardoor duidelijk wordt waarvoor aandacht moet zijn in het leerproces. Op basis hiervan kan het leerproces worden bijgesteld.
14. *Zelfbeoordeling*
Hier is geen sprake van een ‘objectieve’ meting, maar de leerder beoordeelt zelf, aan de hand van een vragenlijst, wat hij heeft geleerd en wat hij kan.
15. *Kader*
Er zijn verschillende kaders voor onderwijs in omloop. Voor de volwasseneneducatie zijn Standaarden en eindtermen v e geformuleerd die sinds 2013 wettelijk van kracht zijn. Voor specifieke NT2-trajecten is het Raamwerk NT2 van kracht. Voor het (v)mbo is het Referentiekader Taal en Rekenen het wettelijk kader.
16. *Gevalideerd*
Deze categorie is opgenomen opdat de gebruiker weet of het betreffende instrument wel of niet gevalideerd is.

4 Nieuwe leermaterialen 2012 – april 2015

Dit hoofdstuk geeft een kort overzicht van de materialen die uitgekomen zijn tussen 2012 en april 2015. De uitgebreide beschrijving vindt u in de bijlagen 2 tot en met 5.

Hieronder wordt per materiaal de titel gegeven, het niveau en de typering of het gaat om een methode (M), om breed leer materiaal (B) of om ondersteunend materiaal (O). In het eerdere overzicht staan enkele materialen genoemd die op het moment van verschijnen (december 2012) nog niet uitgegeven waren of nog niet helemaal volledig waren. Deze zijn nu te vinden in het overzicht onder het kopje met materiaal dat is verschenen tussen 2012 en nu (april 2015). Bij de update kwamen materialen naar voren die in 2012 wel al verschenen waren, maar nog niet in het overzicht waren opgenomen. Deze zijn toegevoegd.

Taal

Titel	Niveau	Typering
<i>Ontwikkeld voor volwassenen</i>		
Gezond bezig met taal	A2/1F	O
Lees en Schrijf! Extra Schrijven	1F	B
Lees en Schrijf! Extra Lezen	1F	B
Lees en Schrijf! Uit en thuis	halverwege Instroom – 1F	B
Lingo	Instroom - 2F	O
NLvaardig NT1	Instroom – 1F	M
Succes! *	Instroom – 2F	M
Van A tot Zorg	1F tot 2F	M
Van Sinterklaas tot Suikerfeest	A2/1F	O

* Dit materiaal is beschikbaar voor de partners van de Stichting Lezen & Schrijven.

Ontwikkeld voor mbo

Nu Nederlands	1F t/m 3F	M
Taal op niveau, Woordenschat op weg naar 1F	op weg naar 1F	M/B
Taal op niveau, Spelling en grammatica op weg naar 1F	op weg naar 1F	M/B
Taal op niveau, Luisteren 2F	2F	M/B
Taal op niveau, Gesprekken 2F	2F	M/B
Taalblokken	1F – 3F	M
Starttaal 2F	2F	M

Ontwikkeld voor VSO/Praktijkonderwijs

Werken aan taal	Instroom, 1F	M
-----------------	--------------	---

Ontwikkeld voor NT2

Taalklas+ op weg naar A2/1F B
Melkweg+ (diverse titels) van Alfa B tot Alfa C O

Taal, lezen

Boek je toekomst Instroom, 1F
Lees je mee? rond 1F
Leeslicht, serie (diverse titels) rond 1F
Misdadig, serie (diverse titels) boven 1F
Op reis en dan... (theater lezen) Instroom, 1F
Vlaamse reuzen, serie (diverse titels) 2F

Rekenen

Ontwikkeld voor volwassenen

ffRekenen van basis tot M
ver na 1F
ffLerenrekenen 1F t/m 3F M
Negen/twee KSE 2 M

Ontwikkeld voor mbo

Start rekenen 1F 1F M
Start rekenen 2F 2F M
Start rekenen, Vooraf boek A op weg naar 1F M
Start rekenen, Instap onder 1F M
Rekenblokken 1F t/m 3F M

Ontwikkeld voor VSO/Praktijkonderwijs

Werken aan rekenen Instroom, 1F M

Digitale vaardigheden

Ontwikkeld voor volwassenen

Dubbelklik, Basis, Plus en XL Instroom, Basis- B
niveau 1 en 2
en 2
Klik & Tik, de basis, digitaal Instroom B
Klik & Tik, werkboek Instroom, B
Basisniveau 1 en 2
Leerroute digitale vaardigheden 1,2,3 Instroom, B
Basisniveau 1 en 2

Starten met de Samsung Galaxy tab	Basisniveau 1 en 2	O
Starten met de iPad	Basisniveau 1 en 2	O
Steffie, games, over IBAN en OV-chipkaart	Instroom t/m	O
	Basisniveau 2	
Wegwijs in Word 2013	Basisniveau 1 en 2	O
Wegwijs in Windows 8.1	Basisniveau 1 en 2	O
Werken met de e-overheid	Basisniveau 1 en 2	O

Conclusies leermaterialen

Voor een goed begrip van deze conclusies is het belangrijk om ook de overzichten in de bijlagen 2 tot en met 5 te lezen.

Taal

- Er wordt een nieuwe methode ontwikkeld, de methode *Succes!*
- Er is aardig wat ondersteunend materiaal ontwikkeld, waarbij het vooral gaat om leesmateriaal met vragen erbij die gericht zijn op het begrip van de tekst.
- Er is materiaal ontwikkeld, gericht op werk: *van A tot Zorg* en in de methode *Succes!* is expliciet aandacht voor werk.
- Er is materiaal ontwikkeld gericht op het behalen van de eindtermen lezen en schrijven op niveau 1F (*Lees en Schrijf! Extra lezen en Extra schrijven*).
- De uitgeverijen Eenvoudig Communiceren en De Stiep Educatief gaan door met het publiceren van leesmateriaal.

Voor het mbo worden diverse methoden ontwikkeld. In het mbo wordt toegewerkt naar examens voor taal. De methoden sluiten hierbij aan en er komen nieuwe en vernieuwde taalmethoden uit. Of deze methoden geschikt zijn voor de volwasseneneducatie is nu nog niet helemaal te overzien. Het gaat veelal om 'totaalmethoden', waarbij geïntegreerd wordt gewerkt aan alle taalvaardigheden. Meestal hebben deze methoden een papieren en een digitale component.

De manier van werken in de volwasseneneducatie is erop gericht om de lerenden dat aan te bieden waar zij behoefte aan hebben. Tot nu toe bedient men zich van het 'cafeteria-model': men pakt dát uit methoden en materiaal dat past binnen de leerweg. De methode *Taal op niveau* past zeker nog in dit model. *Taal op niveau* is – als geheel - een methode en bestaat uit verschillende modules waarin de taalvaardigheden per taalvaardigheid en per niveau worden geoefend. De verschillende modules zijn los te bestellen en ieder deel is 'op zich' te gebruiken. Het is de vraag of de andere methoden in het mbo zich hier nog voor lenen en wat de meerwaarde is in vergelijking met het materiaal dat specifiek voor volwassenen is ontwikkeld.

Voor het praktijkonderwijs is *Werken aan taal* ontwikkeld. In de analyse van 2012 is gesteld dat leermateriaal voor voortgezet onderwijs buiten deze analyse blijft. Voor *Werken aan taal* is een uitzondering gemaakt, juist omdat het materiaal gemaakt is voor het praktijkonderwijs. Het praktijkonderwijs kent veel leerlingen die leerproblemen hebben en/of langzaam leren en dat maakt het materiaal ook geschikt voor de Educatie. Bovendien is de inhoud en toon van dit materiaal niet specifiek gericht op jongeren, maar meer volwassenen.

In het overzicht zijn slechts twee nieuwe NT2-materialen opgenomen. Er is natuurlijk meer materiaal ontwikkeld, maar dat lijkt niet echt geschikt voor Nederlandssprekenden (bijvoorbeeld omdat er te veel nadruk ligt op het aanleren van de woordenschat, of op mondelinge taalvaardigheid op niveau A1, A2).

Rekenen

Bij rekenen zijn er twee methoden, die voor (jong)volwassenen zijn ontwikkeld en in elkaars verlengde liggen, *ffRekenen* en *ffLerenrekenen*.

De basis van beide methoden is de eerder (op papier) uitgegeven methode *In Balans*. Het zijn digitale methoden, bij *ffLerenrekenen* bestaan ook werkboeken, die waarschijnlijk in 2016 worden herzien.

In het huidige overzicht is ook het materiaal *Negen/twee* opgenomen. Het materiaal bestaat al langer - veel langer zelfs, het is van 2004 - maar ontbreekt in het overzicht van 2012. De overwegingen om het nu op te nemen zijn als eerste dat het materiaal op papier is (waar behoefte aan blijft) en dat het praktisch materiaal is, waardoor er goed mee te werken valt. Deze argumenten wegen op tegen het feit dat het materiaal niet gerelateerd is aan de Standaarden en eindtermen, maar nog aan de KSE-structuur (niveau 2).

Voor het praktijkonderwijs is *Werken aan rekenen* ontwikkeld. In de analyse van 2012 is gesteld dat leermateriaal voor voortgezet onderwijs buiten deze analyse blijft. Voor *Werken aan rekenen* is een uitzondering gemaakt, om dezelfde redenen als ook *Werken aan taal* is opgenomen.

Digitale vaardigheden

Er is veel materiaal dat specifiek voor volwassenen wordt ontwikkeld. De serie van Coutinho (*Wegwijs in*) en sommige materialen van Visual Steps (*Starten met de tablet* en *Starten met de iPad*) blijken bruikbaar.

De programma's van *Steffie* zijn geschikt en worden veel gebruikt, evenals het materiaal van *Klik & Tik*.

In veel cursussen die op wijkniveau worden aangeboden wordt materiaal gebruikt van Computerwijs en Stichting Digisterker.

Digitale vaardigheden komen – geïntegreerd - ook terug in een aantal taal – en rekenmaterialen.

5 Aanbevelingen ontwikkeling leermaterialen

In 2012 zijn de verschillende prioriteiten geformuleerd voor de ontwikkeling van leer- en beoordelingsmateriaal voor volwassenen. In dit hoofdstuk worden deze aanbevelingen herhaald en er wordt aangegeven wat er inmiddels is ontwikkeld en welk materiaal nog ontwikkeld kan worden.

In de vorige publicatie is een fasering aangegeven in de prioriteiten.

Voor de ontwikkeling van leermaterialen zijn toen de volgende prioriteiten gesteld:

1. Ontwikkeling van een doorlopende leerlijn lezen en schrijven, aanvullend op de methode *Alfabeter*. Aanvullend op *Alfabeter lezen* en *Alfabeter schrijven* zijn: een methode van 1F naar 2F op papier en digitaal, een methode van beginners tot en met niveau 1F op papier en een schrijflijn van beginners tot en met niveau 2F op papier, waarin vooral gewerkt wordt aan die aspecten van schrijven die digitaal moeilijk zijn te oefenen (zoals bijvoorbeeld formuleren van zinnen en een samenhangende tekst schrijven).
2. Ontwikkeling van brede leermaterialen op het gebied van taal in alle domeinen voor het Instroomniveau en 2F en op het gebied van rekenen voor alle domeinen voor het Instroomniveau, 1F en 2F.
3. Ontwikkeling van oefenmateriaal ondersteunend voor taal, waarbij per genoemde taak een pakket uitleg en oefeningen kan worden ingezet, zodat er naast het gebruik van methoden en leermaterialen breed, gericht en systematische gewerkt kan worden aan de *Standaarden en eindtermen* die bij deze taak horen. Dit inclusief het domein *Begrippenlijst en Taalverzorging* en ontwikkeling van materiaal voor het domein *Mondelinge vaardigheden* voor formele gespreksituaties op niveau 1F en 2F.
4. Een papieren aanvulling op *ffRekenen*.
5. Oefenmateriaal (en een bijbehorende handleiding voor docenten), waarin digitale vaardigheden zijn geïntegreerd met taal of rekenen.

Ontwikkeld materiaal na 2012

De afgelopen twee jaar zijn verschillende materialen ontwikkeld die de genoemde leemten (deels) opvullen.

Voor taal, rekenen en digitale vaardigheden wordt aangegeven wat er met deze prioriteiten is gebeurd:

Taal

In de loop van 2015 zal de methode *Succes!* gereed zijn. *Succes!* is een thematisch-cursorische methode die een doorlopende leerlijn verzorgt van niveau Instroom tot niveau 2F. De methode verschijnt vooralsnog op papier, op termijn zullen digitale componenten worden toegevoegd. Hiermee wordt tegemoet gekomen aan aanbeveling 1 uit het overzicht van leer- en toetsmateriaal uit 2012.

Met *NLvaardig NT1* (zie bijlage 2) is voorzien in een leerroute van basis tot 1F.

NLvaardig NT1 is beschikbaar voor licentiehouders.

Op het gebied van brede leermaterialen taal (alle taken) voor de niveaus Instroom en 2F is geen specifiek materiaal voor lezen en schrijven ontwikkeld.

In de methode *Taal op niveau* zijn enkele nieuwe modules ontwikkeld, Spelling en grammatica op weg naar 1F, Woordenschat op weg naar 1F, Gesprekken 2F en Luisteren op niveau 2F (prioriteit 2).

In de serie *Lees en Schrijf!* is materiaal ontwikkeld voor lezen en voor schrijven op niveau 1F (*Lees en Schrijf! Extra lezen* en *Lees en Schrijf! Extra schrijven*). Dit materiaal is geordend per taak en per hoofdstuk wordt toegewerkt naar een eindterm. Op niveau 1F is inmiddels dus voorzien in deze behoefte (prioriteit 3). Wat nog ontbreekt zijn modules materiaal specifiek voor volwassenen, gericht op de taken van lezen en schrijven op niveau Instroom en 2F en voor formele gespreksituaties op niveau 2F.

Binnen de leerroute *NLvaardig NT1*, is een onderdeel *Spelling en grammatica 1F* uitgewerkt.

Voor taal is – naast de genoemde prioriteiten – ook geformuleerd dat er behoefte is aan leesmateriaal gericht op het verhogen van het leestempo.

Inmiddels is de vraag hoe urgent deze vraag nog is. Er zijn verschillende manieren om het leestempo te verhogen (zie discussie op <https://www.linkedin.com/groups/materiaal-om-leestempo-te-verhogen-4216946.S.121257271>). In deze discussie komen ook veel tips naar voren om het leestempo te verhogen. Bovendien is bij veel digitaal materiaal de mogelijkheid ingebouwd om teksten te laten voorlezen, zodat ook met het leestempo kan worden geoefend.

Nieuw aandachtspunt

In 2009 is het *Handboek NT1. Voor docenten en opleiders* verschenen. Het handboek voorzorg in een behoefte aan achtergrondinformatie, theorie en praktische aanwijzingen voor het lesgeven aan en begeleiden van laaggeletterde Nederlandstalige volwassenen. Inmiddels is dit handboek uitverkocht en het wordt niet meer herdrukt. Er zijn tien didactische films gemaakt – ondergebracht in het Volgsysteem van *Oefenen.nl*. Nog niet alle belangrijke onderwerpen uit het handboek zijn hiermee verfilmd.

Aanbeveling 1

Leg de prioriteit bij het ontwikkelen van materiaal bij niveau 2F, geordend naar taak, zoals beschreven in de Standaarden en eindtermen (bijvoorbeeld Instructies lezen, Verslag schrijven) en voor gesprekken voeren in formele situaties. Het is bekend dat er behoefte is aan leer materiaal gekoppeld aan werksituaties. Ontwikkel daarom materiaal op dit niveau in de context werk.

Aanbeveling 2

Ga verder met het verfilmen van de belangrijke inzichten en kennis ten behoeve van de didactiek van het (beter) leren lezen en schrijven van volwassen Nederlandssprekenden. Het is noodzakelijk dat lesgevers en begeleiders de basiskennis van het lesgeven aan en begeleiden van laaggeletterde volwassenen tot zich kunnen nemen.

Rekenen

In 2014 is *ffLerenrekenen* uitgekomen, niveau 1F t/m 3F, het leer materiaal sluit mooi aan op *ffRekenen* (van basis tot ver na 1F). Beide materialen bestaan digitaal. Er zijn werkboeken verkrijgbaar voor niveaus 2F (en 3F). In een papieren aanvulling van Instroom tot en met 2F is dus niet voorzien (prioriteit 5).

In het overzicht is het rekenmateriaal *Negen/twee* opgenomen (rekenvaardigheden uitgewerkt in modulen – op papier). Dit materiaal is weliswaar uitgegeven in 2004, maar ontbrak in het vorige overzicht. Omdat het materiaal ontwikkeld is voor volwassenen en er veel behoefte is aan rekenmateriaal is dit materiaal nu wel in dit overzicht opgenomen. Het is evenwel oud materiaal en mist de relatie met de Standaarden en eindtermen ve. Op de wensenlijst voor rekenen staat nog steeds een handboek of handreiking over de didactiek van het rekenonderwijs.

Aanbeveling 3

Ontwikkel extra oefenmateriaal voor rekenen, passend bij de Standaarden en eindtermen voor alle domeinen voor de niveaus Instroom, 1F en 2F.

Aanbeveling 4

Maak een start met de ontwikkeling van een handboek voor de rekendidactiek aan volwassenen in de ve.

Digitale vaardigheden

Aan oefenmaterialen waarin digitale vaardigheden zijn geïntegreerd met taal en/of rekenen is wel gewerkt, bijvoorbeeld in de programma's *Lees en Schrijf! Extra Lezen en Lees en Schrijf! Extra Schrijven*.

Werken met digitale leerprogramma's voor taal en rekenen betekent dat de leerders een beperkt aantal digitale vaardigheden moeten beheersen. Integratie van digitale vaardigheden met taal en rekenen betekent dat er in het taal- en rekenmateriaal genoeg oefeningen zitten om digitale vaardigheden onder de knie te krijgen, bijvoorbeeld opzoeken van digitale informatie op internet en het verwerken van informatie met een tekstverwerker.

Aan een handleiding voor docenten/begeleiders over integreren van digitale vaardigheden met taal en/of rekenen is nog steeds behoefte (prioriteit 5).

Op de wensenlijst van digitale vaardigheden stond ook leer materiaal voor digitale vaardigheden dat onafhankelijk is van een bepaalde softwareleverancier en dat rekening houdt met de verschillende devices en besturingssystemen.

Digitale ontwikkelingen gaan snel. Met iedere nieuwe ontwikkeling komt er ook een nieuwe leervraag en dus een materiaalvraag, zoals het geval was bij internetbankieren en aanvragen van DigiD. Het is zaak om alert te blijven op nieuwe ontwikkelingen en deze te om te zetten naar leer materiaal.

Aanbeveling 5

Integreer digitale vaardigheden bij de ontwikkeling van nieuwe materialen voor taal en rekenen.

Aanbeveling 6

Ontwikkel een handleiding voor docenten/begeleiders voor het integreren van digitale vaardigheden met taal en/of rekenen. Geef in deze handleiding ook handreikingen voor het opstellen van een zelfstandig traject digitale vaardigheden.

Aanbeveling 7

Ontwikkel ook leermateriaal voor digitale vaardigheden dat onafhankelijk is van een bepaalde softwareleverancier en dat rekening houdt met de verschillende devices en besturingssystemen.

Aanbeveling 8

Ontwikkel bij nieuwe digitale handelingen korte en eenvoudige instructies, al dan niet in de vorm van filmpjes.

Leesmateriaal

Er is veel te kiezen als het gaat om lezen van fictionele, verhalende en literaire teksten. Uitgeverij Eenvoudig Communiceren en De Stiep Educatief blijven actief met het uitgeven van leesmateriaal voor (jong) volwassenen. Specifieke aanbevelingen zijn niet nodig.

6 Nieuwe meetinstrumenten 2012 – april 2015

In dit hoofdstuk worden kort alle meetinstrumenten genoemd die zijn verschenen tussen 2012 en 2015. Zie voor de uitgebreide beschrijving van deze materialen bijlage 6.

Taal

Titel	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doel
<i>Ontwikkeld voor volwassenen</i>		
Kies je taalniveau	Nederlands, lezen, Instroom/A1 tot op weg naar 2F	Keuze maken programma's binnen oefenen.nl
Taalverkenner	Nederlands, lezen, 1F	Screening op laaggeletterdheid
Taalmeter 1F	Nederlands, lezen, 1F	Screening wel/niet onder 1F
Taalmeter 2F	Nederlands, lezen, 2F	Screening wel/niet onder 2F
Taalopdrachten Intake	Nederlands, lezen, luisteren, schrijven, spreken, Instroom, 1F, 2F	Bepalen beginniveau
Taalopdrachten Eind	Nederlands, lezen, luisteren, schrijven, spreken, Instroom, 1F, 2F	Bepalen beginniveau
TLVE Toets Lezen A en B*	Nederlands, lezen, rond 1F	Voortgangsmeting
TLVE Toets Schrijven A en B*	Nederlands, schrijven, rond 1F	Voortgangsmeting

Ontwikkeld voor mbo en volwassenen

Testsuite 1 Screening Nederlands en Dyslexie	Nederlands, spelling, tekstbegrip, flitswoorden, woordkennis, zinsbouw, luisteren en taalbeschouwing	Screening op leerachterstanden en leerproblemen
--	--	---

Rekenen

Ontwikkeld voor volwassenen

Rekenmeter 1F	Rekenen, alle domeinen, 1F	Indicatie of iemand onder 1F rekent
---------------	----------------------------	-------------------------------------

TLVE Toets Rekenen A en B*	Rekenen, alle domeinen, Instroom, 1F en 2F	Voortgangsmeting
----------------------------	--	------------------

Ontwikkeld voor mbo en volwassenen

Testsuite 2 Screening Rekenen en Wiskunde	Rekenen, hoofdrekenen, rekenen en wiskunde 1, rekenen en wiskunde 2, ruimtelijk inzicht, snelrekenen	Screening op leerachterstanden en leerproblemen
Testsuite 8 Drempeltoetsen Rekenen 1F-2F-3F	Rekenen, hoofdrekenen, rekenen en wiskunde 1, rekenen en wiskunde 2, ruimtelijk inzicht, snelrekenen op niveau 1F, 2F en 3F	Bepalen van het rekenniveau van een cursist

Digitale vaardigheden

Ontwikkeld voor volwassenen

Monitor Klik & Tik	Digitale vaardigheden, Instroom, Basisniveau 1, Basisniveau 2	Vragenlijst, zelfbeoordeling
TLVE Toets Digitale vaardigheden	Digitale vaardigheden, Instroom, Basisniveau 1 Basisniveau 2	Vragenlijst, zelfbeoordeling

* Deze materialen zijn beschikbaar voor de partners van de Stichting Lezen & Schrijven.

Conclusies meetinstrumenten

In de Educatie worden meetinstrumenten gebruikt die zijn ontwikkeld voor verschillende doelgroepen en zijn gerelateerd aan verschillende kaders.

In het overzicht staan een aantal meetinstrumenten die een indicatie geven of een leerder problemen kan hebben met taal (*Taalmeter*) of rekenen (*Rekenmeter*). Inmiddels is een start gemaakt met een vergelijkbare meter voor digitale vaardigheden. Deze screeningsinstrumenten zijn niet ontwikkeld voor taalaanbieders, maar voor opdrachtgevers van taalaanbieders, bijvoorbeeld gemeenten. Het doel is om in te schatten of een volwassene al dan niet gebaat zal zijn met een taal- of rekencursus. De *Monitor Klik & Tik* is een voorbeeld van een meetinstrument waarin een opdrachtgever vraagt naar de resultaten van eindgebruikers en de dienstverlening rondom bepaalde programma's (in dit geval *Klik & Tik*).

Toetsen taal-, reken- en digitale vaardigheden gerelateerd aan de Standaarden en eindtermen ve, die aangeven of niveau Instroom, 1F of 2F is bereikt (summatieve toetsen) ontbreken nog.

Er is wel al een variëteit aan instrumenten. Er wordt gewerkt met toetsen, assessments en zelfbeoordelingsinstrumenten

Verder valt op dat er meer taaltoetsen zijn ontwikkeld dan rekentoetsen en dat de toetsen digitale vaardigheden sterk achterblijven. De toetsen digitale vaardigheden zijn zelfbeoordelingsvragenlijsten.

7 Naar een coherent systeem van beoordeling

In de publicatie van 2012 stond de volgende prioriteit voor ontwikkeling van meetinstrumenten:

Ontwikkeling van een samenhangend systeem voor toetsing (inclusief voortgangsmeting, portfolio en dergelijke) voor taal en rekenen voor het Instroomniveau, 1F en 2F en bijbehorende domeintoetsen voor digitale vaardigheden.

Ondanks het feit dat er verschillende instrumenten zijn ontwikkeld na 2012, is er nog steeds geen sprake van een samenhangend systeem. In dit hoofdstuk staat beschreven wat een samenhangend systeem voor toetsing kan zijn en hoe de huidige stand van zaken toetsen voor de Educatie eruit ziet.

1. Samenhangend systeem van beoordeling

Een samenhangend systeem van beoordeling wil zeggen: een systeem van diverse meetinstrumenten die samen een goed beeld geven van de vorderingen en haperingen in het leren tijdens het gehele leerproces. Dat wil zeggen vanaf de start van het leren tot aan de afronding. Het gaat hierbij om niet alleen om toetsen, maar ook om assessments, om portfolio (showcase), om zelfbeoordeling. Dus een geheel aan meetinstrumenten dat:

1. past bij de verschillende fasen in een leertraject: indicatie vooraf - beginsituatie – gedurende het traject/de opleiding – aan het eind;
2. past bij de doelen van een leertraject en het doel van de meting;
3. niveaus bepaalt (welk niveau heeft een cursist, is een niveau of een eindterm behaald?);
4. diagnosticeert (wat gaat goed/niet goed; waar moet extra aan gewerkt worden; moet het traject worden bijgesteld?);
5. past bij de doelgroep
6. antwoord geeft op vragen van de verschillende betrokkenen: de cursisten, de docenten/begeleiders, de opdrachtgevers (bijvoorbeeld gemeenten, bedrijven).

Ad 1

Voorafgaand aan een leertraject

Bij opdrachtgevers (bijvoorbeeld gemeenten, bedrijven, organisaties die volwassenen toeleiden naar werk), bestaat behoefte aan een indicatie of de betreffende volwassene scoort onder niveau 1F of onder niveau 2F, voordat men overgaat tot het aanbieden van een leertraject taal of rekenen.

In de beginfase

- De instrumenten doen uitspraken over het niveau (of hoeveel procent goed is op een bepaald niveau) en eventuele hiaten om zowel een passend leertraject te kunnen maken als om (indien mogelijk) een cursist in een passende groep/bij een passende begeleider te kunnen plaatsen.

- De instrumenten zijn geschikt voor zowel trajecten die leiden tot een algemene verhoging van het taalniveau, als voor trajecten die leiden tot het behalen van een specifieke eindterm.

Tijdens het traject

- De instrumenten doen uitspraken over niveau, voortgang (eventueel in percentages) en eventuele hiaten.
- Ze diagnosticeren wat de moeilijkheden zijn voor de leerder. Met name deze instrumenten zijn van belang voor het al dan niet bijstellen van het leertraject. Dit geldt voor zowel voor trajecten die leiden tot een algemene verhoging van het taalniveau, als voor trajecten die leiden tot het behalen van een specifieke eindterm.

Bij de afsluiting

- De instrumenten laten zien of het bepaalde doel is bereikt. Dit doel kan zijn een niveauverhoging van een vaardigheid of een eindterm.

Ad 2

Doelen in leertrajecten zijn niet eenduidig. Leerders willen doelen bereiken (bijvoorbeeld korting kunnen berekenen, een e-mail schrijven), docenten/begeleiders willen zo veel mogelijk mensen naar een hoger niveau brengen en ook opdrachtgevers hebben een doel voor ogen (bijvoorbeeld meer mensen laten uitstromen naar werk). Ook meetinstrumenten dienen bepaalde doelen: checken of een bepaald niveau is bereikt dan wel een bepaalde taak naar behoren wordt uitgevoerd; hiaten opsporen om een leertraject bij te kunnen stellen; concretiseren wat de nevenopbrengsten zijn van leren; concretiseren wat het leren opbrengt in het leven van de lerende. De meetinstrumenten verschillen daarom van vorm en inhoud.

Ad 3

Voor alle meetinstrumenten worden de *Standaarden en eindtermen ve als kader gehanteerd*.

De niveaus Instroom, 1F en 2F (Basis 1 en Basis 2 voor Digitale vaardigheden) moeten bepaald kunnen worden voor: Nederlands, rekenen en digitale vaardigheden (geen specifieke NT2-opleidingen).

Ad 4

Diagnosticeren wil zeggen dat de gebruikte meetinstrumenten informatie geven over lacunes en leemten in de kennis en vaardigheden van de leerder. De resultaten van deze testen geven aanwijzingen voor het nader invullen of bijstellen van het leertraject.

Ad 5

De doelgroep bestaat uit Nederlandssprekende laagopgeleide (jong)volwassenen - dat wil zeggen (jong)volwassenen met /zonder werk of op zoek naar werk, mannen en vrouwen, met en zonder kinderen, sociaal wel of niet actief.

Als we zeggen dat de meetinstrumenten moeten aansluiten bij de verschillende groepen die leren binnen de VE, dan moeten we weten welke groepen worden onderscheiden. Houvast biedt het onderzoek *Cursistprofielen Laaggeletterdheid NT1 & NT2* waarin een onderscheid is gemaakt tussen de volgende profielen van deelnemers aan lees- en

schrijfgroepen in de VE. Kurvers et al. (2013) onderscheiden de volgende groepen leerders:

1. De gevorderde leerder: divers qua taalachtergrond, relatief grote mondelinge vaardigheid (niveau 2F al bereikt), niveau lezen en schrijven tussen 1F en 2F, is beter in lezen dan in schrijven. In het onderwijs is veel aandacht nodig voor schrijven.
2. De gemiddelde leerder: heterogeen qua taalachtergrond, grote mondelinge vaardigheid, maar lager dan profiel 1, niveau lezen tussen 1F en 2F, schrijven tussen Instroom en 1F. Het onderwijs moet zich richten op lezen en schrijven en voor een deel van de groep op mondelinge vaardigheden.
3. De NT2-leerder: andere moedertaal, goed in lees- en schrijfvaardigheid, maar een beperkte woordenschat, meer dan de helft beschikt over mondelinge vaardigheden onder niveau A2, de andere leerders zitten tussen A2 en B1. Lezen tussen 1F en 2F, schrijven onder Instroomniveau. Het onderwijs moet gericht zijn op mondelinge vaardigheden en uitbreiding van woordenschat en van lees- en schrijfvaardigheid.
4. De leerder met (ernstige) lees- en schrijfproblemen: Nederlands als moedertaal, grote woordenschat, geen problemen met mondelinge vaardigheden (vergelijkbaar met profiel 1). Zeer beperkte lees- en schrijfvaardigheid, achtergrond vaker speciaal onderwijs/dyslexie. Het onderwijs moet leerdoelen selecteren per cursist.
5. De leerder met leermoeilijkheden: divers qua taalachtergrond, Nederlandstaligen met beperkte leervaardigheden, anderstaligen met zeer beperkte schoolopleiding, problemen met alle taalvaardigheden, ook mondeling niet zelfredzaam. Het onderwijs moet zich richten op redzaamheid.

Het is belangrijk om te weten dat dit onderzoek (jong)volwassenen betreft die deelnemen aan een taalcursus en de profielen zeggen niets over leerders in trajecten rekenen of digitale vaardigheden.

In de beschrijving komt naar voren dat in drie van de vijf beschreven profielen (jong)volwassenen participeren met een Nederlandstalige en met een anderstalige achtergrond. Bij beoordeling van taalproducten komt steeds naar voren dat volwassenen met een andere taalachtergrond enkele 'typische NT2- fouten' blijven maken.

Ad 6

De resultaten van de beoordeling moeten antwoord geven op de vragen van de verschillende gebruikers: de leerders, de docenten/begeleiders en de opdrachtgevers. Al deze groepen hebben eigen vragen.

- *De leerders* willen weten of ze vooruit zijn gegaan, wat ze hebben geleerd, of ze een bepaald niveau of doel hebben bereikt. Hierbij is zowel de objectieve meting – een betrouwbare toets- van belang als het eigen oordeel van de leerders, dat concreet en inzichtelijk gemaakt kan worden met instrumenten voor zelfbeoordeling.
- *De docenten/begeleiders* willen ook weten of de leerders vooruit zijn gegaan – hoe ver zij zijn op de weg van A naar B - maar met een ander doel: ze hebben deze informatie nodig om leerdoelen en/of begeleiding bij te stellen, extra leerstof in te lassen en dergelijke. Daarnaast moeten zij de gegevens op zo'n manier kunnen weergeven dat deze bruikbaar zijn voor de rapportage aan de opdrachtgevers.
- De opdrachtgevers willen met de resultaten kunnen beoordelen of het ingekochte traject een zinvolle investering is. Wat zinvol is, is hangt onder meer af van het doel van het traject. Ook hierbij gaat het niet alleen om de 'objectieve' resultaten van

gestandaardiseerde toetsen, maar ook om de andere effecten van leren, zoals bijvoorbeeld minder ziekteverzuim in bedrijven, vrijwilligerswerk gaan doen.

2. Type meetinstrumenten

Er zijn verschillende soorten meetinstrumenten. In de Educatie worden de volgende vier instrumenten gebruikt: toetsen, assessments, zelfbeoordeling.

- Er zijn toetsen, die zo objectief mogelijk een begin- tussen of eindniveau aangeven, of onderzoeken waar lacunes of problemen zijn (diagnostische toetsen).
- Er zijn assessments (beoordelingsprogramma's) dat wil zeggen een geheel van opdrachten, testen en soms rollenspelen, die in een bepaalde periode worden gemaakt, en een diepgaander beeld geven van de persoon die het assessment doet.
- Er zijn zelfbeoordelingsinstrumenten, vaak vragenlijsten die de leerder helpen om de resultaten van het leren die niet in harde, objectieve gegevens zijn te vatten toch concreet te maken. Zeker in de educatie, waar het leren ook kan – en soms moet - leiden tot een groter zelfbewustzijn, meer participatie, zelfontplooiing is zelfbeoordeling een belangrijke indicator voor de effecten van leren.
- Naast deze drie instrumenten kan het zinvol zijn om in de Educatie gebruik te maken van een portfolio: een map waarin verschillende bewijzen van kennis en kunde zijn verzameld.

In een samenhangend systeem van beoordeling hebben deze verschillende instrumenten een plek. Afhankelijk van het doel van het traject en het doel van de meting wordt een passend instrument gekozen.

3. De verschillende leertrajecten

Meetinstrumenten moeten tegemoet komen aan verschillende trajecten. Welke leertrajecten zijn er in de Educatie?

Voor dit overzicht hanteren we de indeling die is gemaakt voor de trajecten Taal voor het Leven:

- Trajecten die gericht zijn op niveauverhoging: volwassenen volgen een leertraject om een of meer (basis)vaardigheden een (of meer) niveau(s) te laten stijgen.
- Trajecten binnen een specifieke context: volwassenen volgen een leertraject om beter te kunnen functioneren in een context zoals bijvoorbeeld werk.
- Trajecten om vaardigheden te onderhouden: volwassenen volgen een leertraject omdat zij willen blijven oefenen en hun vaardigheden op peil willen houden.

Hiernaast bestaan allerlei leeractiviteiten van leerders die buiten bestaande cursussen zelfstandig 'op eigen houtje' met papieren of digitaal materiaal aan het leren zijn. De meeste informatie over deze leerders komt van onderzoeken die gedaan zijn rond de site voor laagopgeleide leerders www.oefenen.nl. Deze leerders kiezen en volgen hun eigen traject om zelfredzaam te worden, vaardigheden te onderhouden, kansen op de arbeidsmarkt te vergroten en om sociale redenen (Bohenn et al. 2014).

Welk type aanbod heeft baat bij welk type meetinstrumenten?

Trajecten gericht op niveauverhoging

In deze trajecten is het zinvol om in alle fasen van het leerproces passende meetinstrumenten te kunnen inzetten. Meetinstrumenten die uitspraken doen over het niveau, over de voortgang en over specifieke problemen die de voortgang belemmeren en op grond waarvan het leertraject kan worden bijgesteld. In een dergelijk traject kunnen alle genoemde instrumenten van belang zijn: toetsen, assessments, portfolio en zelfbeoordeling.

Trajecten binnen een specifieke context

De inhoud van deze trajecten wordt bepaald door de context. De inhoud van deze trajecten kan zo verschillend zijn, dat het niet zinvol is om - op landelijk niveau - hier meetinstrumenten voor te ontwikkelen. Als het binnen deze leertrajecten zinvol is om een vaardigheidsniveau vast te stellen (taal, rekenen, digitale vaardigheden), dan zouden de meetinstrumenten die ontwikkeld zijn voor trajecten gericht op een niveauverhoging, moeten voldoen. Voor andere inhoudselementen kan het verzamelen van bewijzen (assessment) een goed middel zijn, evenals een portfolio.

Trajecten om vaardigheden te onderhouden en/of bij te leren

Bij aanvang van een leertraject is het – in verband met plaatsing in een groep of met het oog op het vinden van geschikt leermateriaal – wel zinvol om een (korte) instaptoets in te zetten. Als men wil weten op welk niveau een vaardigheid wordt beheerst, dan zijn toetsen adequate instrumenten. Een portfolio en een zelfbeoordeling zijn goede instrumenten wanneer het belangrijk is om concreet te maken wat men kan (portfolio) of meer inzicht te hebben in wat de leerder zelf vindt wat hij heeft geleerd (zelfbeoordeling).

Leren buiten georganiseerde leeractiviteiten om

Ook volwassenen die buiten georganiseerde leeractiviteiten om werken aan de verbetering van hun taal- reken- of digitale vaardigheden, willen weten of zij vorderingen maken en of zij een bepaald niveau hebben behaald, zeker als zij hun kansen op de arbeidsmarkt willen vergroten. Op Oefenen.nl kunnen, als afsluiting van verschillende programma's, certificaten worden aangevraagd. Deze mogelijkheid wordt zeer gewaardeerd door de leerders die hier gebruik van maken. Een samenhangend systeem van beoordeling moet ook toegankelijk zijn voor deze groep leerders.

8 Aanbevelingen ontwikkeling meetinstrumenten

Om vast te kunnen stellen wat er zou moeten gebeuren om te komen tot een coherent systeem van meetinstrumenten is gekeken naar het in hoofdstuk 7 geschetste beeld en de realiteit.

Daarna zijn de beschrijvingen van bijlage 6 vergeleken met dit beeld. In bijlage 6 zijn de 'oude' (tot 2012) en de nieuwe meetinstrumenten (na 2012) in één schema gezet - beschreven in hetzelfde nieuwe kader.

In 2012 was als prioriteit geformuleerd: *Ontwikkeling van een samenhangend systeem voor toetsing (inclusief voortgangsmeting, portfolio en dergelijke) voor taal en rekenen voor het Instroomniveau, 1F en 2F en bijbehorende domeintoetsen voor digitale vaardigheden.*

Ondanks het feit dat er verschillende meetinstrumenten zijn ontwikkeld na 2012 is er nog steeds geen sprake van een samenhangend systeem.

Prioriteit 1

Het is uitermate belangrijk om een samenhangend systeem van meetinstrumenten – toetsen, assessments, zelfbeoordeling, portfolio - te ontwikkelen voor taal, rekenen en digitale vaardigheden. Afhankelijk van het leertraject en van de doelen van gebruikers kan dan een passend instrument worden ingezet.

De meest belangrijke eisen aan het ontwikkelen van een coherent systeem zijn:

- Het systeem gaat uit van eenzelfde manier van beoordelen van taal, rekenen en digitale vaardigheden.
- Alle meetinstrumenten zijn gekoppeld aan hetzelfde kader. Voor de Educatie zouden dit de Standaarden en eindtermen moeten zijn.
- De resultaten van de beoordelingen (registratie) moeten inzichtelijk en overzichtelijk bij elkaar komen.

Aanbeveling 1

Maak een notitie waarin helder is uitgewerkt wat een coherent systeem van meetinstrumenten voor de Educatie behelst en welke meetinstrumenten voor welke leertrajecten noodzakelijk/wenselijk zijn.

Prioriteit 2

Er is grote behoefte aan toetsen op de verschillende niveaus van de Standaarden en eindtermen. Prioriteit heeft het ontwikkelen van een toetsitembank, waaruit deze toetsen gegenereerd kunnen worden. Met een toetsitembank wordt bedoeld: een verzameling van gevalideerde en gestandaardiseerde toetsitems (vragen, opdrachten), gerelateerd aan de Standaarden en eindtermen. De toetsitems zijn van verschillend niveau, van onder Instroom tot en met niveau 2F.

Uit deze toetsitembank kunnen verschillende toetsen worden gegenereerd. Er kan een intake-toets worden samengesteld, die voldoende informatie geeft voor plaatsing in een leertraject, dus een duidelijk beeld geeft van het instapniveau van de leerder. Er kunnen toetsen worden gegenereerd die uitspraak doen over de beheersing van een bepaald

niveau: beheerst de leerder niveau Instroom, 1F, 2F? Er kunnen voortgangstoetsen worden gegenereerd, die de vorderingen van de leerder in beeld brengen.

In deze toetsitembank kunnen mogelijk ook assessmentopdrachten worden opgenomen en zelfbeoordelingsinstrumenten.

Deze toetsitembank kan een digitale itembank zijn, maar er bestaat voorlopig ook behoefte aan meetinstrumenten op papier. Ook moet deze toetsitembank toegankelijk zijn voor leerders die niet in georganiseerd verband leren.

Aanbeveling 2

Zorg voor een toetsitembank die aansluit bij de verschillende inhouden en niveaus van de Standaarden en eindtermen ve, die bestaat uit verschillende meetinstrumenten en waaruit verschillende toetsen gegenereerd kunnen worden. Maak deze toetsitembank ook toegankelijk voor leerders die niet in een georganiseerd verband leren.

Prioriteit 3

Voor taal, rekenen en digitale vaardigheden zullen verschillende instrumenten ontwikkeld moeten worden.

De algemene conclusies met betrekking tot de meetinstrumenten zijn (zie bijlage 6 Overzicht meetinstrumenten):

- Er zijn screeningsinstrumenten die een indicatie geven of iemand mogelijk problemen heeft met lezen, op niveau 1F en 2F. Dit zijn geen instrumenten die gebruikt kunnen worden in de leersituatie.
- Voor de ve zijn voortgangstoetsen ontwikkeld voor lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden.
- De toetsen die ontwikkeld zijn voor het (v)mbo, toetsen niveau Instroom niet.

Er is behoefte aan een intaketoetsen en aan toetsen die vaststellen of iemand niveau Instroom, 1F of 2F beheerst (beheersingstoetsen/summatieve toetsen).

Aanbeveling 3

De ontwikkeling van een toetsitembank is reeds in gang gezet op initiatief van de Stichting Lezen & Schrijven, met de voortgangstoetsen lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden. Ontwikkel meer toetsitems voor taal en rekenen op niveau Instroom, 1F en 2F.

Start met de ontwikkeling van assessments voor digitale vaardigheden.

Referenties

Bohenn, E., De Greef, M. (2012). *Aan de slag met leer en toetsmateriaal voor volwassenen. Analyse leer- en toetsmaterialen Taal, rekenen en Digitale Vaardigheden voor volwassenen*. Ede: Steunpunt Taal en Rekenen Volwasseneneducatie.

Bohenn, E., Vaske, B., Winninghoff, H. (2014). *We leren altijd. 10 jaar ETV.nl*. Den Haag: Stichting Expertisecentrum ETV.nl

CINOP (2012). *Standaarden en eindtermen ve. 's-Hertogenbosch*: CINOP.

Kurvers, J., Dalderop, K., Stockmann, W. (2013). *Cursistprofielen Laaggeletterdheid NT1 & NT2. Cursisten in Lees- en schrijfcursussen en hun onderwijs*. Ede: Steunpunt Taal en Rekenen Volwasseneneducatie.

Meijerink et al. (2009). *Referentiekader Taal en Rekenen*. Enschede: Doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen.

Dalderop, K., Liemberg, E., Teunisse, F. (2002). *Raamwerk NT2*. De Bilt: Bve raad.

Bijlage 1 Geraadpleegde experts

Input voor het overzicht van materialen en meetinstrumenten

ALL Educatief	Mieke van Groenestijn
Artéduc	Maurice de Greef
CINOP	Frans van Hoek
ECB Talen, Taalvakwerk	Li-ja Termijn
ROC van Amsterdam	Hadewijch Kapteijn
ROC Nijmegen, team Educatie	Mia Pouwels
ROC Nijmegen, team Educatie	Jet Wijdeveld
ROC Tilburg	Willemijn Stockman
Stichting Expertisecentrum ETV.nl	Ben Vaske
Stichting Lezen & Schrijven	Annelies Jacobs
Stichting Lezen & Schrijven	Jan Koopmans

Input voor een samenhangend systeem van beoordeling

ALL Educatief	Mieke van Groenestijn
Artéduc	Maurice de Greef
CINOP	Ina den Hollander
CINOP	Jo Fond Lam
Stichting Lezen & Schrijven	Marga Tubbing
Stichting Lezen & Schrijven	Willem Berghoef

Bijlage 2 – 6

De volgende bijlagen zijn opgeleverd in aparte Excelbestanden als losse bijlagen van dit rapport:

Bijlage 2 Overzicht leermaterialen Taal

Bijlage 3: Overzicht leermaterialen Lezen

Bijlage 4: Overzicht leermaterialen Rekenen

Bijlage 5: Overzicht leermaterialen Digitale vaardigheden

Bijlage 6: Overzicht meetinstrumenten Taal, Rekenen en Digitale vaardigheden

Bijlage 2 Overzicht leermaterialen Taal

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differen- tieren	Volg- systeem	Toetsing / certificering
Leermateriaal 2012- voorjaar 2015												
Gezond bezig met taal	Gezond bezig met taal is een werkboek met ruim 30 leesteksten over gezondheid. Bij de leesteksten horen opdrachten die oplopen in moeilijkheidsgraad. In de opdrachten komen begrippend lezen, woordenschat, grammatica en spelling aan de orde. Doel is oefenen met lezen van zakelijke teksten.	Eenvoudig communiceren, 2014	Volwassenen en jongeren	1F/A2	Referentiekader taal / ERK, lezen	Gezondheid	B	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
NLvaardig NT1	NLvaardig NT1 kent twee varianten. Een variant bestaand uit Alfabet, Nieuws en Lees en Schrijf Extra Lezen, Lees en Schrijf Extra Schrijven en Spelling en grammatica 1F. Variant 2 bestaat uit drie leerroutes: Schrijven 1F, Lezen 1F en Spelling en grammatica 1F. Bij deze variant zijn de werkboeken in de prijs inbegrepen.	Variant 1: ETV.nl, CINOP en Alfabet, 2015. Variant 2: CINOP en ETV.nl, 2014	Nederlands- sprekende volwassenen	Instroom - 1F	Standaarden en eindtermen, lezen, schrijven, spelling en grammatica	Breed	B	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	Nee
Lees en Schrijf! Extra Lezen	Het materiaal is bedoeld om de leesvaardigheid te oefenen op niveau 1F. Hoofdstukken zijn: 1. Artikelen en folders 2. Instructies 3. Redame en oproepen 4. Brieven en e-mails en 5. Gedichten en verhalen. Binnen ieder hoofdstuk is een opbouw van makkelijk naar moeilijker. Aan bod komen oriëntatie op de tekst, zoekend lezen, begrijpen, moeilijke woorden en leesplezier. Het programma is digitaal en te vinden op www.oefenen.nl . In het volgsysteem van Oefenen.nl staan ook cursistenmateriaal en een handleiding voor docenten.	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2014.	Nederlands- sprekende volwassenen.	1F	Standaarden en eindtermen, Lezen, alle taken.	Breed	B	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Nee
Lees en Schrijf! Extra Schrijven	Het materiaal is bedoeld om de schrijfvaardigheid te oefenen op niveau 1F. Hoofdstukken zijn: 1. Korte berichten 2. Formulieren 3. Verslagen 4. Brieven en e-mails en 5. Gedichten en verhalen. Binnen ieder hoofdstuk is een opbouw van makkelijk naar moeilijker. Aan bod komen schrijfstrategieën en handreikingen om teksten te schrijven. Het materiaal bestaat uit een digitaal programma op www.oefenen.nl en een werkboek. In het volgsysteem van Oefenen.nl staat ook cursistenmateriaal en een handleiding voor docenten.	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2014.	Nederlands- sprekende volwassenen.	1F	Standaarden en eindtermen, Schrijven, alle taken.	Breed	B	Digitaal en papier	Ja	Ja	Ja	Nee
Lees en Schrijf! Uit en thuis	Uit en thuis is een programma in de serie Lees en Schrijf! Uit en thuis gaat over praktische situaties waarin volwassenen (of familie Boonstra) lees-, schrijf- en ook enkele rekenkaken moeten uitvoeren. In vergelijking met de andere programma's van Lees en Schrijf heeft dit programma een wat lager niveau en kan gebruikt worden als 'opstapje' naar de andere programma's. Er is een niveau-opbouw in het programma van halverwege niveau Instroom (begin van het programma) tot aan niveau 1F (de laatste hoofdstukken). Het programma bestaat uit een digitaal programma (www.oefenen.nl) en een werkboek.	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2013. Het werkboek is een uitgave van Eenvoudig Communiceren.	Nederlands- sprekende volwassenen.	Halverwege Instroom, 1F	Standaarden en eindtermen, lezen en schrijven, alle taken.	Breed	B	Digitaal en papier	Ja	Ja	Ja	Certificaat
Lingo	Het programma is bekend van de televisie en nu te vinden op Oefenen.nl. Er is aandacht voor woordvorming. Woorden zijn rond 6 thema's: eten, werk, wonen, lichaam, natuur en vrije tijd.	Stichting Expertisecentrum ETV.nl, 2014	Nederlands- sprekende volwassenen en NT2-leerders	Instroom, 1F, 2F	Standaarden en eindtermen, Begrijpenlijst en tekstverzorging (spelling).	Breed	O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Nee
Succes!	Succes! is een thematisch-cursorische methode om beter te lezen en schrijven. De methode zal bestaan uit ruim 70 themaboksjes, een Taalwaarder (een overzicht van thema's per niveau, met inhoudsopgave van wat wordt geoefend) en een Taalhelp met regels, uitleg en tips voor spelling en grammatica (het cursorische aspect). Het materiaal is beschikbaar voor partners van de Stichting Lezen & Schrijven.	St. Lezen & Schrijven, 2015, nog in ontwikkeling.	Nederlands- sprekende volwassenen	Instroom - 2F	Standaarden en eindtermen	Breed	M	Papier	Nee	Ja	Nee	Nee
Van A tot Zorg	Van A tot Zorg is een blended taalmethode speciaal voor (potentiele) medewerkers in de zorg met een taalachterstand. Met deze methode werken leiders op de werkloer aan taalvaardigheden die nodig zijn voor de uitvoering van hun taken in de zorg.	IT-preneurs, 2014	Nederlands- sprekende volwassenen werkzaam of in opleiding voor zorg.	Van 1F tot 2F	Referentiekader taal en Standaarden en eindtermen taal.	Werk, zorg	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	
Van Sinterklaas tot Suikerfeest	Van Sinterklaas tot Suikerfeest is een werkboek met 24 tekste over religieuze en niet-religieuze feestdagen. De opdrachten bij de teksten zijn gericht op begrijpend lezen.	Uitgeverij Eenvoudig Communiceren, 2014.	Nederlandspre- kende volwassenen en jongeren	A2/1F	Referentiekader taal / ERK	Breed	O	Papier	Ja	ja	Nee	Nee
Eerder verschenen												
Abc – alfabetiseringsmethode	De methode abc is een nieuw ontwikkelde alfabetiseringsmethode. De methode is basaal, simpel en toegankelijk voor de gebruikers ervan. De methode abc is gericht op de grote behoefte aan een passende en uitnodigende alfabetiseringsmethode voor adolescenten en volwassenen die uitgaat van behapbare stappen en het opdoen van succeservaringen. Beide uitgangspunten staan in abc centraal.	Uitgeverij Deviant 2012	NT1	Instroom	Alleen letters en woorden Begrijpenlijst en Taalverzorging; alfabetische spelling.		O	Papier	Nee	Nee	Nee	Nee
Alfabet Lezen (incl. de module Alfabet Leestekens)	Alfabet Lezen is in 2001 uitgebracht en bestaat uit oefeningen in lezen aan de hand van alledaagse teksten, zoals bordjes op straat, post, de krant, informatieve teksten en ondertitling in films. Het programma bestaat uit 10 modules, die elk weer bestaan uit 10 blokken. De doorlooptijd voor een gemiddelde cursist is tussen de 75 en 100 uur. Naast de inhoudelijke onderwerpen (tekstsoorten) komen ook sociaal-emotionele onderwerpen aan de orde. Dit gebeurt o.a. in de 10 filmpjes.	Stichting Alfabet, 2001	NT1	Instroom, 1F	Lezen, informatieve en betogende teksten instructies. Begrijpenlijst en taalverzorging; leestekens, tekstkennis, stijlteksten semantiek, morfologie, opmaak klanken onderscheiden, alfabetische spelling.	Algemeen	M	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Alfabet Schrijven (incl. de module Alfabet Leestekens)	Het programma is opgebouwd als een soort "fotoroman met geluid" met diverse verhaallijnen waarin allerlei leestaken, schrijftaken, vragen en oefeningen voorkomen. De gebruiker moet zich proberen in te leven in het verhaal en van daaruit handelingen verrichten, zoals oefeningen maken of opdrachten uitvoeren.	Stichting Alfabet, 2006	NT1	instroom, 1F	Schrijven, correspondentie, formulieren, berichten, advertenties en aantekeningen, verslagen, samenvattingen, vrij schrijven. Begrijpenlijst en taalverzorging; leestekens, woordsoorten, grammaticale kennis, tekstkennis, stijlteksten en semantiek, morfologie, opmaak, alfabetische en orthografische, morfologische spelling.	Algemeen	M	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Duidelijke Taal	Duidelijke Taal is een digitale methode over de Nederlandse spelling, geschikt voor iedereen. Duidelijke Taal gaat over d's en t's, over het herkennen van werkwoordsvormen, maar ook over leestekens, hoofdletters en de trappen van vergelijking. Aan de hand van 35 korte lessen leer je iedere week iets nieuws over de Nederlandse spelling. De lessen worden per e-mail verstuurd.	Big Visse, 2012	NT1	1F	Begrijpenlijst en taalverzorging; leestekens, woordsoorten, grammaticale kennis, morfologie en spelling.	nvt	O	Digitaal	Ja	Ja	Nee	Nee
Lees en Schrijf! Algemeen	Lees en Schrijf! bestaat uit een televisieserie, een werkboek en een oefenwebsite. Met een unieke en voltrekt nieuwe aanpak stimuleert Lees en Schrijf! laaggeletterden concreet aan hun lees- en schrijfproblemen te werken.	Stichting Expertisecentrum, ETV Rotterdam 2007	NT1	1F	Lezen/informatieve teksten, betogende teksten, verhalende teksten. Schrijven: correspondentie, formulieren/ berichten/advertenties/aantekeningen. Begrijpenlijst en Taalverzorging; leestekens, woordsoorten, morfologie.	Algemeen	B	Digitaal/ papier	Ja	Nee	Ja	Ja
Lees en Schrijf! Eten en Weten	Eten en Weten is een serie van zes afleveringen met online oefeningen. De cursist oefent met lezen, schrijven en rekenen, zoals veel voorkomende woorden en sommen die te maken hebben met eten.	Stichting Expertisecentrum, ETV Rotterdam 2012	NT1	1F	Lezen: informatieve teksten, instructies lezen. Schrijven: correspondentie, vrij schrijven. Luisteren: voordracht. Rekenen: getallen, meten(gewichten).	Gezondheid	B	Digitaal / papier	Ja	Ja	Ja	Ja
Lees en Schrijf! Extra Oefeningen	Met deze extra oefeningen kan de cursist aan de slag met spelling, grammatica en budgettering. Bij de oefeningen is geen aparte televisieserie.	Stichting Expertisecentrum, ETV Rotterdam 2007	NT1	1F	Begrijpenlijst en Taalverzorging; orthografische spelling en grammatica.		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Nee
Lees en Schrijf! Gezondheid	Lees en Schrijf! Gezondheid geeft praktische informatie over gezondheid en de gezondheidszorg. De cursisten oefenen bijvoorbeeld met het lezen van bijsluiters bij medicijnen en begrijpen wat er staat. Bovendien worden allerlei vaardigheden geoefend, zoals taal, rekenen en ook wat digitale vaardigheden.	Stichting Expertisecentrum, ETV Rotterdam 2007	NT1	1F	Lezen: informatieve teksten, instructies, betogende teksten. Schrijven: formulieren. Begrijpenlijst en Taalverzorging: stijltekst en semantiek.	Gezondheid	B	Digitaal/ papier	Ja	Ja	Ja	Ja

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differentieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Lees en Schrijf! Het leesplanke	Lees en Schrijf! Het leesplanke is een modern digitaal leesplanke.	Stichting Expertisecentrum, ETV Rotterdam 2011	NT1	Instroom	Begripelijst en Taalverzorging: alfabetische spelling, klank- en tekenkoppeling en orthografische spelling		O	Digitaal	Ja	Ja	Nee	Nee
Lees en Schrijf! Taal op je werk	Lees en Schrijf! Taal op je werk bestaat uit een televisieserie, een werkboek en een oefenwebsite. Met een unieke en volstrekt nieuwe aanpak stimuleert Lees en Schrijf! laaggeletterden concreet aan hun lees- en schrijfproblemen te werken. Dit onderdeel heeft betrekking op taal op het werk.	Stichting Expertisecentrum, ETV Rotterdam 2008	NT1	1F	Lezen: informatieve teksten, betogende teksten. Schrijven: correspondentie, formulieren/ berichten/aantekeningen/verslag. Begripelijst en Taalverzorging: leestekens, woordsoorten, morfologie,orthografische spelling.	werk	B	Digitaal/papier	Ja	Ja	Ja	Nee
Puzzel meel	Puzzel meel is een serie puzzels voor weinig ervaren lezers met variatie in niveau, vorm en moeilijkheidsgraad. Puzzels om in te zetten in de lespraktijk met diverse doelen en om deelnemers zelfstandig mee te laten werken. Puzzels zijn een middel om op speelse manier te oefenen met diverse taalaspecten en om variatie in werkvormen te vergroten.	De Stiep Educatief, 2007	NT1	Instroom/1F	Begripelijst en taalverzorging: woordsoorten. Stilstiek en semantiek: morfologie,alfabetische spelling, orthografische spelling	Algemeen	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee

Bruikbaar maar ontwikkeld voor mbo

Nu Nederlands	Complete methode Nederlands voor het mbo. De methode is deels nog in ontwikkeling.	Noordhoff, 2014-2016.	mbo	1F - 3F	Referentiekader taal	Breed	M	Digitaal en papier	Nee	Ja		
Starttaal 2F	Starttaal is een methode voor alle taalvaardigheden die er gecombineerd aan de orde komen. Er zijn twee niveaus, 2F en 3F. Per niveau zijn er twee leerwerkboeken, deel A met theorie, voorbeelden en opdrachten, uitgewerkt binnen thema's (bijvoorbeeld Sport, Muziek). Deel B is voor examenvoorbereiding en kent ook proefexamens. Er is een online oefen- en toetsprogramma ViaStarttaal Online voor taalverzorging. Dit programma is aanvullend op Starttaal en op de methode VIA.	Deviant, 2015	mbo	2F	Referentiekader taal	Breed	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	Bereid voor op examens, kent proefexamens.
Taal op niveau	Taal op niveau is een methode waarin ieder jaar weer een aantal nieuwe delen verschijnt. Aan de orde komen spreken, luisteren, gesprekken, lezen en schrijven, begripelijst en taalverzorging. In 2013 zijn uitgekomen Woordenschat Op weg naar 1F en Spelling en grammatica Op weg naar 1F.	Edu/Actief, 2013	mbo	Op weg naar 1F tot 2F	Referentiekader taal	Breed	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	Digitale toetsen
Taalblokken	Het programma leidt op tot examen 2F en 3F. De methode bestaat uit verschillende modules. Onderdelen zijn lezen, luisteren, woordenschat, schrijven, spreken en gesprekken voeren, spelling en grammatica.	Malmberg, 2014	mbo, niveau 2, 3, 4	2F, 3F	Referentiekader taal	Breed	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	Leidt op tot examen 2F, 3F, kent diagnostische 0-meting, tussen- en eindtoetsen en examentraining
VIA	VIA bestaat uit verschillende onderdelen. In 2013 is VIA Mbo breed verschenen en in 2014 VIA Vervolg. De taalvaardigheden luisteren, lezen, schrijven, spreken en gesprekken voeren komen aan de orde. De theorie is te vinden in een handboek, in werkboeken kan de theorie worden geoefend. VIA is geschikt voor de BBL vanwege de onderwerpen en de volwassen toon, de methode sluit aan op het werken. Er is een online oefen- en toetsprogramma, ViaStarttaal Online om de taalverzorging te oefenen. Dit programma is aanvullend op de methode VIA.	Deviant, 2013 en 2014	mbo, BBL	MBO-breed 2F, VIA vervolg 1F	Referentiekader Taal	Context werk	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	

Eerder verschenen

Muiswerk Basis Grammatica	Muiswerk Basisgrammatica behandelt alle basisonderwerpen die nodig zijn voor het leren van de Nederlandse spelling en zinsbouw. Er wordt aandacht besteed aan alle onderwerpen die in de methodes voor het basisonderwijs en het vmbo behandeld worden. De diagnostische toetsen zoeken uit welke gebieden de leerling onvoldoende beheerst. Vervolgens selecteert het programma de oefeningen die daarbij aansluiten. Leerlingen werken op die manier alleen aan hun zwakke plekken.	Muiswerk, 2008	(v)mbo/ NT1	1F-2F	Begripelijst en taalverzorging; woordsoorten, grammaticale kennis, morfologie.		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Basisspelling	Muiswerk Basisspelling behandelt alle belangrijke basisregels van de Nederlandse spelling. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de vorm van veel voorkomende woorddelen en aan technieken voor het inprenten van moeilijke woorden. De stof wordt voor de leerling uitgelegd in de uitlegschemen met voorbeelden. De diagnostische toetsen zoeken uit welke gebieden de leerling onvoldoende beheerst. Vervolgens selecteert het programma de oefeningen die daarbij aansluiten. Leerlingen werken op die manier alleen aan hun zwakke plekken.	Muiswerk, 2008	(v)mbo / NT1	Instroom, 1F-2F	Begripelijst en taalverzorging: woordsoorten,morfologie		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Basis werkwoordspelling	In Muiswerk Basis Werkwoordspelling wordt aandacht besteed aan het hele algoritme van de spelling van regelmatige werkwoorden en ook aan de verleden tijd van onregelmatige werkwoorden. De diagnostische toetsen zoeken uit welke gebieden de leerling onvoldoende beheerst. Vervolgens selecteert het programma de oefeningen die daarbij aansluiten. Leerlingen werken op die manier alleen aan hun zwakke plekken.	Muiswerk, 2008	(v)mbo/ NT1	1F-2F	Begripelijst en taalverzorging: woordsoorten, grammaticale kennis, morfologie		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Begrijpend Lezen 1JV	Muiswerk Begrijpend Lezen 1JV is gemaakt voor (jong)volwassenen met een laag leesniveau (1F of lager). De inhoud van de teksten is afgestemd op dit leesniveau, maar wel op de belevingswereld van jongeren/volwassenen. De teksten hebben een eenvoudige woordkeus, een eenvoudige structuur en een beperkte lengte. De nadruk ligt op fictionele teksten, met een herkenbare schrijver.	Muiswerk, 2008	(v)mbo / NT1, (jong)volwassenen	Instroom,1F	Lezen: informatieve teksten, verhalende teksten	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Formuleren	Muiswerk Formuleren behandelt een aantal belangrijke regels voor het bouwen van zinnen. Het is een computerprogramma dat leerlingen alleen laat werken aan de onderwerpen die zij niet beheersen.	Muiswerk, 2008	(v)mbo / NT1/ NT2	1F/2F	Begripelijst en taalverzorging: grammaticale kennis, stilstiek en semantiek.		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Gevarieerde Spelling	Muiswerk Gevarieerde Spelling is een computerprogramma voor het leren van de belangrijkste spellingregels van het Nederlands. Het is een computerprogramma dat leerlingen alleen laat werken aan de onderwerpen die zij niet beheersen.	Muiswerk, 2007	(v)mbo / NT1	1F/2F (3F)	Begripelijst en taalverzorging: leestekens, woordsoorten, morfologie		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Leestekens	Muiswerk Leestekens behandelt 15 onderwerpen op het gebied van lees- en spellingstekens: zinnen indelen, afsluittekens, afkortingen, komma, gedachtestreepje, punt komma, dubbele punt, hoofdletter, enz. Muiswerk is bedoeld voor VMBO GL en TL, volwassenenonderwijs en Basiseducatie	Muiswerk, 2008	VMBO/ NT1	1F/2F (3F)	Begripelijst en taalverzorging: leestekens		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Ontleden en benoemen 1	Het computerprogramma Ontleden en Benoemen 1 besteedt aandacht aan vrijwel alle woordsoorten en zinsdelen die de traditionele grammatica onderscheidt.	Muiswerk, 2007	VMBO / NT1	2F-4F	Begripelijst en Taalverzorging: woordsoorten, grammaticale kennis.		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Praktijkgericht Lezen 1 en 2	Muiswerk Praktijkgericht Lezen 1 en 2 gaat door op het eerste deel uit de reeks. Het is gericht op het aanleren van de vaardigheden die nodig zijn om informatie van alledag te begrijpen. Het programma richt zich op leerlingen met leesproblemen. Het goed interpreteren van illustraties, beelden en tekstkenmerken helpt om informatie op straat, in winkels of op het werk ook voor hen toegankelijk te maken.	Muiswerk	(v)mbo/ NT1, NT2	Instroom-1F	Lezen: informatieve teksten, instructies, betogende teksten.	Consumentene conomie, Samenleving en burgerschap	B	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Spelling werkwoorden	Muiswerk Spelling Werkwoorden is een computerprogramma voor het leren schrijven van de werkwoordsvormen. Het programma behandelt de spelling van infinitief, tegenwoordige tijd, verleden tijd, voltooid deelwoord, en voltooid deelwoord gebruikt als bijvoeglijk naamwoord. Het besteedt ook aandacht aan twee noodzakelijke grammaticaonderwerpen: de persoonsvorm en het onderwerp.	Muiswerk, 2007	(v)mbo / NT1	1F-2F (3F)	Begripelijst en Taalverzorging: grammaticale kennis, morfologie, morfologische spelling		O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differentiatie	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Muiswerk Strategisch lezen	Muiswerk Strategisch Lezen is gericht op het aanleren van deelvaardigheden die nodig zijn voor een strategische leesaanpak. Door ingebouwde diagnostische toetsen laat het programma de leerlingen alleen werken aan onderwerpen die zij niet beheersen.	Muiswerk educatief	(v)mbo / NT1	1F/2F (3F)	Lezen: Informatieve teksten, betogende teksten	Algemeen	B	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Muiswerk Studievaardigheid	Muiswerk Studievaardigheid richt zich op de belangrijkste deelvaardigheden die nodig zijn voor studievervaardigheid.	Muiswerk, 2008	(v)mbo / NT1	1F, 2F	Digitale Vaardigheden: Informatie zoeken en verwerken	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Nedercom (Verschillende programma's)	Nedercom biedt online de mogelijkheid om uitgebreid te oefenen met Nederlands, en ook met Engels en Duits. Door te oefenen worden gaten in kennis weggevoerd en opgedane kennis wordt vlot toegepast.	Nedercom online educatie	mbo	1F, 2F	Begrippenlijst en taalverzorging: stilistiek en semantiek: stijl; leestekens, spelling, grammatica.	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
Taal de Baas	Taal de Baas is een online diagnosticerend en remediërend programma voor lezen en luisteren in het MBO. Het programma kan gebruikt worden naast bestaande toetsen en methodes. Het is vooralsnog gratis te gebruiken. Taal de Baas onderscheidt tien deelvaardigheden onderliggend aan lezen en luisteren: herkenkend lezen, tekstbegrip en interpreterend lezen, technisch luisteren, begrijpend luisteren en interpreterend luisteren, algemene woordenschat, diepe woordkennis, beroepstaalwoorden en functiewoorden. Het gaat om het opsporen en blootleggen van onderliggende vaardigheden die achterstand op het gebied van lezen en luisteren veroorzaken. Dit kan zich op alle taalniveaus voordoen. Daarom kan Taal de Baas ook niet gebruikt worden in plaats van een toets of methode.	Tremani ontwikkelde het programma samen met ITTA en Bureau ICE, in opdracht van het Steunpunt Taal en Rekenen MBO.	mbo	1F, 2F	Lezen en luisteren	Algemeen	O	Digitaal	Nee	Ja	Ja	Ja
Taalkaarten	De set Taalkaarten biedt de mogelijkheid om op een praktische manier vorm te geven aan competentiegericht taalonderwijs. Met het gebruik wordt de verbinding gemaakt tussen de beroepspraktijk, de vaktheorie en het taalonderwijs. De taalkaarten geven bij het uitvoeren van een taalkaak houvast aan de leerling, de taaldocent, vakdocent en praktijkbegeleider. Elke taalkaart begint met een stukje theorie over de taalkaak, gevolgd door een aantal relevante aandachtspunten, vaak in de vorm van vragen. Zowel de leerling als de (vak)docent of praktijkbegeleider kan de taalkaart erbij nemen als er een taalkaak uitgevoerd moet worden in de praktijk. Moeten de deelnemers bijvoorbeeld een verslag schrijven, een werkoverleg voeren of een stuk theorie doornemen? Dan biedt de taalkaart een eenvoudige strategie om deze taalkaak op de juiste manier aan te pakken.	CINOP	mbo	1F, 2F	Lezen, Schrijven, Gesprekken	Werk	O	Papier	Ja	Nee	Nee	Nee
Taal op niveau Nederlands	Taal op niveau Nederlands is de complete leeroplossing die voldoet aan het referentiekader voor taal. Taal op niveau Nederlands is een optimale methode Nederlands en biedt structuur en houvast door taalopdrachten per taalvaardigheid aan te bieden op het eigen niveau van de cursisten. Voor elke vaardigheid en elk niveau is er een apart katern beschikbaar. De methode wordt ondersteund door een methodewebsite www.taalniveau.info. Hier zijn naast bronnen ook startassessments en inspectieproof eindtoetsen te vinden.	EduActief, 2012	mbo	Instroom-1F-2F (3F)	Alle vaardigheden en taken.	Algemeen	B	Digitaal/papier	Ja	Ja	Ja	Ja
Via (boek)	Online oefen- en toetsprogramma voor taalverzorging Nederlands. Het behandelt de deelvaardigheden grammatica, algemene spelling, werkwoordspelling, stijl, leesvaardigheid, woordenschat en vaste uitdrukkingen. Het programma bevat instaptoetsen, oefeningen, deelttoetsen, oefenttoetsen en eindtoetsen.	Deviant	mbo / NT2	Van 1F naar 2F	Begrippenlijst en taalverzorging: spelling en grammatica, stijl, woordenschat. Lezen: informatieve teksten	Algemeen	M	Papier	Ja	Ja	Ja	Ja
Via Starttaal	Online oefen- en toetsprogramma voor taalverzorging Nederlands. Het behandelt de deelvaardigheden grammatica, algemene spelling, werkwoordspelling, stijl, leesvaardigheid, woordenschat en vaste uitdrukkingen. Het programma bevat instaptoetsen, oefeningen, deelttoetsen, oefenttoetsen en eindtoetsen.	Deviant	mbo / NT2	1F, 2 F (3F-4F)	Begrippenlijst en taalverzorging: spelling en grammatica, stijl, woordenschat. Lezen: informatieve teksten	Algemeen	M	Digitaal / papier	Ja	Ja	Ja	Ja
Via Vooraf	Online oefen- en toetsprogramma voor taalverzorging Nederlands. Het behandelt de deelvaardigheden grammatica, algemene spelling, werkwoordspelling, stijl, leesvaardigheid, woordenschat en vaste uitdrukkingen. Het programma bevat instaptoetsen, oefeningen, deelttoetsen, oefenttoetsen en eindtoetsen.	Deviant	mbo / NT2	1F	Begrippenlijst en taalverzorging: spelling en grammatica, stijl, woordenschat. Lezen: informatieve teksten	Algemeen	M	Digitaal / papier	Ja	Ja	Ja	Ja

Leermiddelen praktijkonderwijs/VSO 2012 - voorjaar 2015

Werken aan Nederlands	Een methode, bestaand uit modules, gemaakt voor het praktijkonderwijs en VSO. In het materiaal wordt toegewerkt naar zelfredzaamheid en naar niveau 1F. Voor leerlingen die dit niveau niet halen is er niveau 1P. De methode bestaat uit de volgende modules: spreken, presenteren, lezen fictie, toegepast lezen, formulieren, corresponderen, vrij schrijven, verlagen, woordsoorten, woordenschat, zinsontleding, leestekens, werkwoorden en spelling.	Werken aan, 2012 - nu	praktijkonderwijs, VSO	1F, 1P	Referentiekader taal	Algemeen	M	Leermateriaal is papier, volg-systeem is digitaal	Nee	Ja	Ja, digitaal	Begintoets, moduletoets aan eind van module, certificaat per module.
------------------------------	--	-----------------------	------------------------	--------	----------------------	----------	---	---	-----	----	--------------	--

Leermateriaal NT2 2012 - 2015

Melkweg+	Het materiaal van de Stichting Melkweg+ is ontwikkeld voor anderstaligen en geschikt voor Nederlandsprekenden. In 2013 en 2014 zijn er veel nieuwe materialen verschenen, van niveau alfa B naar alfa C. Het zijn leermaterialen met opdrachten die o.a. het begrijpend lezen versterken. Er is aandacht voor alledaagse onderwerpen en voor de actualiteit zoals blijkt uit de uitgave Provinciale verkiezingen 2015.	Sichting Melkweg +, 2012-2015	Volwassenen, NT2, NT1	alfa A naar alfa C	Raamwerk alfabetisering NT2	Algemeen	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Hoe maak ik een goede zin?	Dit materiaal is al verschenen in 2011, maar stond niet in het vorige overzicht. Het is materiaal dat anderstaligen moet helpen met goede zinnen te maken in het Nederlands. In het onderwijs voor Nederlandersprekenden wordt dit materiaal ook veel gebruikt.	Malmberg, 2011	NT2	1F, 2F			O	Papier en video	Nee	Ja	Nee	Nee
Van Sinterklaas tot Suikerfeest	Van Sinterklaas tot Suikerfeest is een werkboek met 24 teksten over religieuze en niet-religieuze feestdagen. De opdrachten bij de teksten zijn gericht op begrijpend lezen.	Eenvoudig communiceren, 2014	NT2 en jongeren	1F/A2	Referentiekader taal / ERK	Dagelijks leven	B	Papier	Nee	Nee	Nee	Nee
Taalklas+	Taalklas+ is een vervolg op Taalklas 1-12 en Taalklas 13-24. Het programma kent 12 hoofdstukken op www.ofen.nl, 4 toetsen (een toets na iedere 3 hoofdstukken), werkbladen en een werkboek. Alle taalvaardigheden komen aan bod.	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2013, onlinemateriaal, werkboek: St. Expertisecentrum ETV.nl en Eenvoudig Communiceren, 2013	NT2, en Nederlandsprekenden	Op weg naar A2/1F	Raamwerk NT2	Algemeen	B	Digitaal en papier	Ja	Ja	Ja	Materiaalafhankelijke toetsen

Eerder verschenen

Beter lezen	Beter Lezen is een leescursus voor alfabetiseringsgroepen en langzaam lerenden in het NT2-onderwijs en kan tevens gebruikt worden in het NT1-onderwijs. Dit tekstboek bevat 42 korte en eenvoudige teksten over onderwerpen waarmee volwassenen in het dagelijks leven te maken kunnen krijgen. Zo zijn er teksten over boodschappen doen en gezondheid, maar ook over verliefdheid, puberende kinderen en geweld. Hierdoor wordt de motivatie om te lezen vergroot en maken cursisten de nodige 'leeskilometers'.	Couinho, 4e druk 2011	NT2, NT1	Instroom	Lezen: Informatieve teksten, betogende teksten, fictioneel/verhalende teksten	Algemeen	O	Papier (met cd-rom)	Ja	Ja	Nee	Nee
Melkweg +	Stichting Melkweg+ is een expertisecentrum voor het onderwijs aan anderstalige laaggeletterden. Naast training en advies ontwikkelt de stichting ook leermiddelen. Elk boekje bestaat uit vier leesteksten. Een thematekst: De tekst sluit af bij het thema van het katern en indien mogelijk bij de Cruciale Praktijksituaties uit het inburgeringsexamen. Een thematekst: De tekst is geïnspireerd op de KNS-eindtermen. Een 'Kennis van de wereld'-tekst: de tekst behandelt een aspect van het thema vanuit een wat breder perspectief. Een fictietekst: een verhaal of een gedicht. Op elke tekst wordt het VUT-model toegepast.	Stichting Melkweg	NT2	Instroom	Lezen: informatieve teksten, instructies: fictioneel/verhalende teksten Begrippenlijst: leestekens: punt, vraagtekens, tekstkennis mededeling en vraag. Stilistiek en semantiek betekenis alfabetische, orthografische en morfologische spelling.	Samenleving en Burgerschap	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differen-tieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
NT2 Taalmenu Lezen	Een online programma waarbij geoefend kan worden met lezen op verschillende instapniveaus.	NT2 Taalmenu	NT2	Instroom/ 1F/2 F	Lezen: Informatieve teksten, fictionele/verhalende teksten	Algemeen	O	Digitaal / papier (geprint)	Ja	Ja	Nee	Nee
Samen Lezen	Leesteksten voor autochtone laaggeletterden, extra leestraining met alledaagse onderwerpen uit de inburgering.	Coutinho, 1e druk 2011	NT2	1F	Lezen: Informatieve teksten	Samenleving en Burgerschap	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Taalklas	Taalklas is een programma waarmee men Nederlands oefent op internet. Men leert vooral heel veel woorden. De deelnemer bekijkt leuke filmpjes en vrolijke liedjes met de woorden. Daarna oefent hij of zij met die woorden. Men leert de woorden uitspreken en lezen en schrijven. De woorden gaan over het huis, het lichaam, het weer, vrienden en familie, eten, op school, het verkeer, de winkel en vrije tijd.	Stichting Expertisecentrum ETV.NL	NT2	Instroom	Lezen, schrijven, luisteren, spreken en gesprekken voeren	Thuis en familie, gezondheid en veiligheid, ontspanning en recreatie en samenleving en burgerschap	M	Digitaal	Ja	Ja	Nee	Nee
Verder Lezen	Verder lezen is een boek met leesteksten voor volwassen en jongvolwassen NT2-cursisten. Het bevat twaalf verhalen die speciaal voor hen geschreven zijn, en veel authentieke teksten die daarbij aansluiten. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld schoolervaringen in eigen land, geldproblemen en gewoontes in Nederland. Omdat de teksten aansluiten bij hun belangstelling, worden de cursisten met dit boek niet alleen leesvaardiger, maar krijgen zij ook meer plezier in lezen. Bij elke tekst zijn woordenlijsten, introductie- en evaluatievragen, oefeningen en sleutels opgenomen. Hiermee kunnen de cursisten de teksten grotendeels zelfstandig lezen en verwerken.	Coutinho, 2e druk 2003	NT2	Instroom/1F	Lezen: Informatieve teksten, fictionele/verhalende teksten	Consumenten-economie, Samenleving en burgerschap	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Werkend Nederlands	Werkend Nederlands is een programma voor taal op de werkvloer dat begint op A0-niveau. Vanaf de eerste kennismaking met collega's, het luisteren naar instructies, de vindplaats van materialen tot het kopje koffie in de kantine. De dagelijkse werkvloer wordt gebruikt als leeromgeving. Aangeboden in de methodiek van ITpreneurs, die van blended leren. Werkend Nederlands-Basis is zowel te gebruiken door beginners, als door mensen die nog wat extra's nodig hebben voordat ze aan Werkend Nederlands kunnen beginnen. Werkend Nederlands-Basis is een blended leerprogramma, bestaande uit: - e-learning met veel visuele en audio ondersteuning - groeplessen met communicatieoefeningen en interactieve spelvormen - direct uitvoerbare werk(plek)opdrachten	IT Preneurs	NT2	Instroom, 1F en 2F	Lezen, schrijven, luisteren, spreken en gesprekken voeren	Algemeen	M	Digitaal / papier	Ja	Ja	Ja	Ja
Zwart op wit	Het boek behandelt praktische schrijfvaardigheid voor volwassenen. Er is ook een oefenwebsite bij het boek. Cursisten kunnen op deze site oefenen met het invullen van digitale formulieren. Ook is er materiaal dat uitgeprint kan worden. Het gaat om extra oefeningen of lessen als aanvulling bij het boek.	Coutinho, 2007	NT2	Instroom, 1F	Schrijven: correspondentie, formulieren	Burgerschap, Onderwijs, Gezondheid, Opvoeding, Werk	B	Digitaal/papier	Ja	Ja	Nee	Nee
7/43	7/43 is een multimediale methode voor alfabetisering. De methode is vooral gericht op het technisch leren lezen en schrijven. Het gaat uit van 7 thema's en oefent de lees- en schrijfvaardigheid aan de hand van 43 basiswoorden die passen binnen de thema's. De basis van de cursus bestaat uit een docentenboek en 7 cursistenboeken, die ingedeeld zijn in 3 taalvaardigheidniveaus en leesboeken. Bij de boeken zijn ook cd-rom's beschikbaar. De gekozen onderwerpen zijn functioneel in het leven van alledag. Het VUT-model ligt ten grondslag aan de didactiek van dit nieuwe materiaal.	NCB	NT2	Instroom	Lezen: ondersteuning voor technisch lezen. Begrippenlijst en taalverzorging: leestekens, tekstkennis, opmaak, klanken, alfabetische spelling, orthografische spelling	Algemeen	M	Digitaal/papier	Ja met digitaal, nee met papier	Ja	Ja	Ja
7/43 Extra	7/43 Extra is een extra pakket gevarieerde materialen aansluitend op de bestaande methode van 7/43, die de alfabetiseringscursist in staat stelt meer zelfstandig, op eigen niveau en in eigen tempo het leertraject te doorlopen. Het schriftelijk pakket wordt volledig ondersteund door audio cd's zodat de cursist onafhankelijker van de docent te werk kan gaan. Het stelt de cursist tevens in staat thuis door te werken met hetgeen op school is begonnen. Het VUT-model ligt ten grondslag aan de didactiek van dit nieuwe materiaal.	NCB	NT2	Instroom	Lezen: informatieve teksten en instructies. Begrippenlijst en taalverzorging: leestekens, tekstkennis, opmaak, klanken, alfabetische spelling, orthografische spelling	Algemeen	M	Papier	Nee, p	Ja	Ja	Nee
LEERMIDDELEN COMBINATIE TAAL & REKENEN												
Titel/naam	Korte omschrijving	Titel en jaar uitgever	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Alg. /Spec. context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differen-tieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Aan het Werk	Aan het Werk is een multimediaal programma dat werkt aan basisvaardigheden: werknemersvaardigheden, taal en rekenen. Het is een voorbeeld van blended learning voor eentalige en tweetalige werknemers onder niveau 1F.	Taalvakwerk en IT Preneurs	NT1 / NT2	Van beginnend tot 1F	Lezen: informatieve teksten, instructies. Schrijven. Luisteren:instructies	Werk	M	Digitaal/papier	Ja		Ja	Nee

Bijlage 3 Overzicht Leesmateriaal

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Digitaal / papier
Boeken 2012 - voorjaar 2015							
Boek je toekomst	Zeven verhalen waarin een boek een belangrijke rol speelt. Bijzonder is de combinatie met <i>Mijn verhaal met een boek</i> , een mooi uitgegeven schrift waarin mensen hun eigen verhaal kunnen schrijven.	De Stiep Educatief, 2013	Volwassenen	Instroom, 1F	Standaarden en Eindtermen, Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Lees je mee	Lees je mee is een serie werkbladen die horen bij de boeken <i>Emma of Drie dag Parijs; De verkeerde tafel; Boek je toekomst; Blaffende agent en andere bijzondere verhalen</i> . Het doel van de werkbladen is het vergroten van leesplezier.	De Stiep Educatief, 2013	Volwassenen	1F	Standaarden en Eindtermen, Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Leeslicht	Diverse nieuwe titels in deze serie van vooral bekende schrijvers. De boeken zijn geschreven in eenvoudig en begrijpelijk Nederlands. Sommige titels zijn ook verfilmd, wat ondersteunend kan zijn bij het volgen van de verhaallijn en het leesplezier kan vergroten. Bij een aantal titels zijn lesbrieven beschikbaar.	Eenvoudig Communiceren, 2013 e.v.	(Jong)volwassenen.	1F, A2/B1	Referentiekader, Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Misdadig	Diverse nieuwe titels in deze serie misdaadverhalen. Misdaadverhalen zijn zeer geschikt om minder vaardige lezers aan het lezen te krijgen en te houden. In de serie zijn ook titels van bekende schrijvers verschenen.	Eenvoudig Communiceren, 2013 e.v.	Jongeren vanaf 12 jaar en volwassenen.	1F, A2/B1	Referentiekader, Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Spanning	Papier
Op reis! En dan ...	<i>Op reis! En dan...</i> is geschreven voor theaterlezen. Het bestaat uit 5 verhalen die in dialoogvorm zijn geschreven, waardoor ze makkelijker te lezen zijn. Iedere lezer kiest een eigen rol. Bij de publicatie hoort de brochure <i>Plezier met theaterlezen</i> , waarin stap voor stap wordt uitgelegd hoe docenten/begeleiders hiermee aan het werk kunnen.	De Stiep Educatief, 2014	Volwassenen	Instroom, 1F	Standaarden en Eindtermen, Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Vlaamse reuzen	Er zijn nieuwe titels in deze serie van Vlaamse auteurs. De titel is hertaald voor minder vaardige lezers.	Eenvoudig Communiceren, 2013 e.v.	Volwassenen en jongeren vanaf 16 jaar.	2F, B1	Referentiekader, Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Eerder verschenen							
De leeskaravaan	Voor volwassenen die moeite hebben met lezen of Nederlands aan het leren zijn, verschijnen boeken in de reeks <i>Leeskaravaan</i> . Deze serie biedt titels in verschillende genres, geschreven in eenvoudige taal. De hoofdstukken zijn opgedeeld in tekstblokken met korte zinnen die telkens op een nieuwe regel beginnen. De bladspiegel is ruim en overzichtelijk met veel witruimte en tekst in groot lettertype.	NBD Biblion	NT1/NT2	Instroom, 1F	Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Leesboeken/gedichten voor weinig ervaren lezers	Stichting De Stiep Educatief ontwikkelt materialen, geeft materialen voor en geeft materialen uit voor lezen, gericht op leesplezier. Dit lees- en leesmateriaal is speciaal voor laagopgeleide volwassenen, zowel Nederlandstalig als anderstalig. 38 titels.	De Stiep Educatief	NT1	Instroom, 1F	Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Leesplezier: Lezen maar, Uit eigen pen, Snellezen met vierkantjes, Lezen bij Alfabet	Aan de hand van de werkbladen leren cursisten zelfstandig en in hun eigen tempo boeken uit verschillende genres te lezen, te beleven en te verwerken.	De Stiep Educatief	NT1	Instroom, 1F	Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Uitgeverij Eenvoudig communiceren, Leeslicht	Uitgeverij Eenvoudig communiceren is gespecialiseerd in boeken in eenvoudig begrijpelijk Nederlands. Speciaal voor jongeren en volwassenen die niet zo sterk zijn in lezen. Bij sommige boeken zijn lesbrieven. Wordt ook genoemd in handboek NT1.	Eenvoudig Communiceren	NT1	Instroom, 1F, 2F	Fictionele, verhalende, literaire teksten.	Algemeen	Papier
Nieuws en kranten t/m 2012							
De Slimme Nieuwslezer	De Slimme Nieuwslezer is een (webbased) sprekende digitale krant voor NT1-laaggeletterden, vanaf Alfa C. Het programma bevordert de leesvaardigheid door dagelijks wisselende eenvoudige nieuwsberichten aan te bieden. De moeilijke woorden worden ondersteund met een computerstem. Aan de berichten worden opdrachten gekoppeld waarmee de gebruiker de nodige leeskilometers maakt. De voortgang van de gebruiker wordt gemeten aan de hand van het aantal gemaakte opdrachten en gelezen teksten. De Slimme Nieuwslezer is beschikbaar in alle 1100 bibliotheken.	EDIA educatietechnologie ism bibliotheken. Te bestellen bij BOOM uitgeverij.	NT1	Instroom, 1F	Informatieve teksten	Algemeen	Digitaal
Krant en Klaar	Een krant die 1 keer per maand uitkomt. Soms is er een lesbrieft bij. Komt 40 keer per jaar uit met iedere week 4 verhalen met lesopdrachten.	Taalhuis Frelih, Silvoide	NT1	Instroom, 1F	Informatieve teksten	Algemeen	Papier
Netnieuws	Sprekende digitale krant.	Netnieuws/Alfa projecten, Eindhoven	NT1	Instroom, 1F	Informatieve teksten	Algemeen	Digitaal
Startkrant	Een krant voor mensen die moeite hebben met Nederlands Lezen, met digitale lesbrieft. 10x per jaar. Vanaf 2012 een digitale editie. Men kan zich gratis op een lesbrieft bij iedere krant abonneren.	Eenvoudig Communiceren	NT2/NT1	1F	Informatieve teksten	Algemeen	Papier

Bijlage 4 Overzicht leermaterialen Rekenen

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differentieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Leermateriaal 2012 - voorjaar 2015												
ffRekenen	ffRekenen is een praktische en functionele rekenmethode, met een theoretisch en een praktisch deel. In het theoretisch deel worden de basisvaardigheden uitgelegd en hierbij zijn oefeningen. Voor rekenaans die moeite hebben met de basis van rekenen, is dit deel goed om mee te beginnen. In het praktisch deel wordt geïllustreerd met rekenproblemen thuis, op het werk en in de vrije tijd.	APS, HU, Alfabet, Expertisecentrum ETV.nl. voltooid in 2013.	Nederlands-sprekende volwassenen en jongeren	Basis tot ver na 1F	Referentiekader, alle domeinen	Breed	M	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
ffLeren Rekenen	Rekenmethode van 1F tot en met 3F. Ontwikkeld voor jongeren en volwassenen die niet succesvol waren met rekenen in het basisonderwijs. Integratie van klassiek en technische cijfers en rekenen in betekenisvolle contexten. Opbouw in kleine stappen, abstract taalgebruik wordt zoveel mogelijk vermeden, uitleg in animaties. De taalcomponent wordt tot een minimum beperkt. Er zijn boeken op 2F en 3F. Met ffTrainen Rekenen kan examentraining worden gedaan en het materiaal sluit aan bij de APS rekenproblemen, ffLeren Rekenen, ffTrainen Rekenen en de APS toetsen kunnen als één pakket worden besteld.	APS, 2014	Volwassenen en jongeren	1F - 3F	Referentiekader, alle domeinen	Breed	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	In de methode zijn instaptoetsen opgenomen. Daarnaast kunnen de APS-rekenproblemen worden gebruikt.
Eerder verschenen												
Competent rekenen 2F	Elke methode Competent Rekenen is opgedeeld in vier domeinen. In elk domein komen de volgende onderdelen in onderstaande volgorde aan bod: getallen, verhoudingen, meten & meetkunde, verbanden. De lesmethode leidt tot voor landelijke examens, alles wat in de content staat wordt ook gevraagd op de examens, veel redactiesommen en achterin het boek een verdiepingshoofdstuk. Dit is bedoeld voor studenten die het als een uitdaging ervaren om op hoger niveau te rekenen.	Educatief BV, mei 2011	mbo	2F	Getallen: Meten en meetkunde, Verbanden, verhoudingen	Algemeen	O	Papier	Nee	Ja		Ja
Gecijferd 12;	Gecijferd 12 is een multimediaal web based leermiddel rekenen gebaseerd op referentieniveau 2F (Meijerink).	APS, 2010	po/vo/mbo	2F	Getallen: notatie, in verband brengen, gebruiken, Verhoudingen: in verband brengen en gebruiken, Meten: notatie, in verband brengen, Verbanden: notatie, in verband brengen, gebruiken	Algemeen	O	Digitaal en papier	Ja		Ja	Ja
In Balans	Programma biedt methodisch opgebouwd rekenmateriaal voor volwassenen. Didactisch afgestemd op volwassenen. Behandelt systematisch de vier domeinen getallen, verhoudingen, meten en meetkunde, verbanden op vier niveaus. Losbladig in ringmap verkrijgbaar. Werkbladen kunnen worden gekopieerd voor cursisten.	Stichting ALL, laatste herziene versie 2008; wordt momenteel herzien; www.all-for-all.nl	Volwassenen	1F, 2F	Vier domeinen; sluit aan bij referentiekader	Algemeen	M	papier	Ja, maar ook bedoeld voor groepslessen	Ja	Ja	Ja, kan aansluiten bij te ontwikkelen certificering op 1F en 2F
InBalance	Internationaal programma; resultaat van Europees Grundtvig project 'InBalance'. Digitaal beschikbaar; gratis. Biedt oefenstof op niveau 1F en 2F. Materialen kunnen worden gedownload in verschillende talen, onder andere in het Nederlands. Materiaal is systematisch opgebouwd; handleiding voor docenten.	Project in samenwerking met Europese scholen voor ve en mbo op niveau 1 en 2; http://inbalance.planetta.com/network/	mbo	1F en 2F	Vier domeinen; sluit aan bij referentiekader en EQF	Algemeen en beroeps-georiënteerd	M	digitaal; vrij beschikbaar; oefeningen kunnen worden gedownload door docenten; geschikt voor groepslessen	Ja	Ja	Ja	Ja, toets op niveau 1F en 2F. Kan aansluiten bij nationaal te ontwikkelen certificering
Lees en Schrijf! Geld en Rekenen	Lees en Schrijf! Geld en rekenen geeft allemaal tips en uitleg over omgaan met geld. Bij elke aflevering kan de cursist oefenen met optellen, aftrekken, delen en vermenigvuldigen.	Lees en schrijf!, ETV, 2009	NT1	1F	Verhoudingen: notatie, met elkaar in verband brengen, gebruiken	Consumenten-economie	O	Papier en digitaal	Nee	Ja?	Nee	Ja
Negen / twee	Deze methode bestaat uit 9 boekjes met rekenmodulen en een module met een handleiding en geïntegreerde opdrachten (boekje 10). De modulen zijn: Getallen, Hoofdrekenen, Gebruik van zakrekenmachine en schattend rekenen, Breuken en kommagetallen, Verhoudingen en procenten, Meten, Meetkunde, Tabellen en grafieken, Algebra, verbanden, grafieken en functies. De geïntegreerde opdrachten kunnen verspreid over het leertraject worden ingezet. De methode is in 2004 uitgekomen, in 2010 opnieuw gedrukt maar ontbrak in het vorige overzicht.	NCB, 2004, herdruk 2010	Nederlands-sprekende volwassenen en anderstaligen	1F	KSE, Blokkendoos Rekenen, alle domeinen	Algemeen	M	Papier	Nee	Ja	Nee	Nee
Rekenpraktijk	Rekenpraktijk is een digitale adaptieve methode. Rekenpraktijk biedt op basis van diagnostische toetsen rekenopgaven aan op het niveau van de deelnemer.	Edu Actief, 2009	mbo	Instream, 1F, 2F	Getallen: gebruiken en notatie, meten en meetkunde: gebruiken en notatie, Verhoudingen: gebruiken, notatie en in verband brengen,	?	B	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Ja
RekenTest	Oefenen met gehele getallen, tafels, kommagetallen, procenten, geld en breuken. Het programma genereert zelf sommen, biedt extra oefensommen aan waar nodig, ook is het mogelijk om handmatig sommen in te stellen. Wat de leerling gaat doen is vooraf instelbaar door de docent. Na elke sessie wordt een rapportje gemaakt dat desgewenst meteen door de leerling uitgeprint kan worden.	www.4x4software.nl		Instream	Getallen, Verhoudingen?	?	O	Digitaal	Nee	Ja	Ja	Nee?
Bruikbaar maar ontwikkeld voor (V)MBO												
Leermateriaal 2012- voorjaar 2015												
Rekenblokken	De methode staat ook bij 'eerder verschenen'. Vanaf 2014 is de methode compleet vernieuwd, zowel de digitale als de papieren leermaterialen. Met behulp van een digitale rekenscan wordt het beginniveau van elke student bepaald. Per domein zijn er instaptoetsen en kan een individueel leertraject worden gecreëerd.	Malmberg, vanaf 2014	mbo	1F, 2F, 3F	Referentiekader, alle domeinen	Algemeen	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	Instaptoetsen, domeintoetsen, eindtoetsen en examentraining.
Startrekenen	De methode staat ook genoemd bij 'eerder verschenen'. Er komen nog steeds nieuwe delen uit. Per niveau bestaat de methode uit twee leerwerkboeken en oefeningen en toetsen online. In 2013 is 1F voltooid, in 2014 2F. In de zomer 2015 verschijnen Start Rekenen Vooraf boek A (op weg naar 1F) en Start Rekenen Instap (onder 1F). In 2016 Start rekenen Vooraf, boek B.	Deviant, 2013 e.v.	mbo, vo, praktijk-onderwijs	Onder 1F - 3F	Referentiekader, alle domeinen	Algemeen	M	Digitaal en papier	Nee	Ja	Ja	Toetsen zijn opgenomen in het online oefen- en toets-programma Startrekenen online.
Eerder verschenen												
Rekenblokken	Rekenblokken is een innovatief online leersysteem voor individuele verwerving en toetsing van rekenvaardigheden. Rekenblokken biedt de optimale oplossing om leerlingen individueel en geheel zelfstandig te laten werken aan het eigen beheersingsniveau rekenen/wiskunde. De theorie en oefening zijn per (sub)vaardigheid dekkend in lessen en testen.	Malmberg, 2012?	(v)mbo	1F, 2F	Getallen, Verhoudingen, Meten, Verbanden	Algemeen	B	Digitaal	Nee	Ja	?	Ja
Startrekenen Deel A en B	Startrekenen Online is net als het leerwerkboek opgebouwd uit de vier domeinen die in het rapport van de Commissie Meijerink beschreven worden. Startrekenen Online wordt op de niveaus 1F, 2F en 3F aangeboden. Voor leerlingen die onder 1F-niveau scoren, biedt men het online oefenprogramma Startrekenen Vooraf Online.	Uitgeverij, Deviant BV	(v)mbo	1F, 2F, 3F	Getallen, Verhoudingen, Meten, Verbanden	Algemeen	M	Digitaal / papier	Nee	?	?	?
Ontwikkeld voor praktijkonderwijs/VSO 2012 - voorjaar 2015												

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differentieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Werken aan rekenen	De methode bestaat uit 15 rekenmodules: Cijferen t/m 100; Cijferen t/m 1000; Cijferen boven 1000; Meten; Tijd; Procenten; Tafels; Breuken; Inhoud; Geld; Verhoudingen; Gewicht; Vermenigvuldigen; Toepassen; Delen. Ieder module kan los worden besteld. Een begintoets geeft aan aan welke onderdelen de leerling moet werken.	Werken aan, vanaf 2012	praktijkonderwijs VSO	1F, 1P	Referentiekader, alle domeinen	Breed	M	Papier, en digitaal volgsysteem	Nee	Ja	Ja, digitaal	Iedere module kan worden afgesloten met een certificaat.

Bijlage 5 Overzicht leermaterialen Digitale vaardigheden

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differentieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Leermiddelen 2012- voorjaar 2015												
Dubbelklik Basis, Dubbelklik Plus en Dubbelklik NL	Het materiaal is ontwikkeld voor de computercurssussen van Computerwijk, voor mensen met een lage computervaardigheid en een laag taalniveau. Er zijn cursistenhandboeken en docentenhandleidingen. In het digitale materiaal staan de programma's Klik & Tik centraal. De cursussen volgen elkaar op in moeilijkheidsgraad.	Stichting Computerwijk, 2015	Volwassenen met weinig computerervaring en een laag taalniveau	Instroom, Basis-niveau 1	Standaarden en eindtermen, Digitale vaardigheden, alle domeinen.	Algemeen	B	Digitaal / papier	Nee	Ja	Nee	Er is een certificaat, gekoppeld aan de cursus.
Klik & Tik, De basis	Digitaal programma voor volwassenen met weinig computervaardigheid. Er wordt o.a. aandacht besteed aan werken met toetsenbord, met de muis, scrollen. Ook de basis van internet en e-mail komt aan bod. Dit programma gaat vooraf aan Klik & Tik. Het internet op en Klik & Tik. Samen op 't web. Bij de drie programma's is één werkboek verschenen.	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2014	Nederlands-sprekende volwassenen	Instroom	Standaarden en eindtermen, Digitale vaardigheden, alle domeinen.	Algemeen	B	Digitaal / papier	Ja	Ja	Ja	Nee
Leerroutes Digitale vaardigheden. Leerroute 1, 2 en 3.	De leerroutes zijn gebaseerd op het materiaal Klik & Tik. Leerroute 1 is op niveau Instroom, gaat uit van Klik & Tik. De basis met aanvullingen uit allemaal digitale apparaten en instructiefilmpjes over digitale handelingen en items. Leerroute 2 is gebaseerd op Klik & Tik. Het internet op. Leerroute 3 op Klik & Tik. Samen op het web. Ook bij deze leerroutes zijn films en extra materiaal toegevoegd. Het materiaal is te vinden in het Volg-systeem bij Oefenen.nl.	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2014	Nederlands-sprekende volwassenen	Instroom, Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en eindtermen, alle domeinen.	Algemeen	B	Digitaal	Nee	Ja	Ja	Nee
Starten met de iPad	Het boek is gemaakt voor zelfstandige leerders die hun iPad willen leren gebruiken en hun vaardigheid willen vergroten. Aan de orde komen: bedienen van het apparaat, verbinding maken met wifi en 3G; surfen en e-mailen; apps downloaden, installeren en gebruiken.	Visual Steps, 2015	Volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en Eindtermen, Digitale vaardigheden, domein 1 Ict-systemen gebruiken, domein 3 Informatie zoeken.	Algemeen	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Starten met de Samsung Galaxy tab	Het boek is gemaakt voor zelfstandige leerders die hun iPad willen leren gebruiken en hun vaardigheid willen vergroten. Aan de orde komen: bedienen van het apparaat, verbinding maken met wifi en 3G; surfen en e-mailen; apps downloaden, installeren en gebruiken.	Visual Steps, 2013	Volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en eindtermen, Digitale vaardigheden, domein 1, ict-systemen gebruiken domein 3, Informatie zoeken.	Algemeen	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Steffie	In deze periode zijn nieuwe programma's van Steffie uitgekomen: games, over IBAN en OV-chipkaart. Steffie legt verschillende digitale handelingen stap voor stap uit.	Stichting Steffie	Nederlands-sprekende (jong) volwassenen	Instroom, Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en eindtermen, Digitale vaardigheden, domein 1 Ict-systemen gebruiken, domein 2 Beveiliging, privacy en ergonomie.	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Nee	Nee
Wegwijs in Windows	De serie Wegwijs in ... is ontwikkeld voor volwassenen met weinig digitale vaardigheden. In deze publicatie komen alle handeling bij het werken met Windows aan de orde.	Coutinho, 2014	Nederlands-sprekende volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en eindtermen, Digitale vaardigheden, alle domeinen.	Algemeen	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Wegwijs in Word	De serie Wegwijs in ... is ontwikkeld voor volwassenen met weinig digitale vaardigheden. In deze publicatie komen alle handeling van Word aan de orde, inclusief het maken van tabellen, figuren en tekeningen.	Coutinho, 2014	Nederlands-sprekende volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en eindtermen Digitale vaardigheden, domein 1 Ict-systemen gebruiken en 4 Informatie verwerken en presenteren.	Algemeen	O	Papier	Ja	Ja	Nee	Nee
Werken met de e-overheid	Een cursusboek bij de cursus 'Werken met de elektronische overheid'. In verschillende wijken worden deze cursussen gegeven, vaak in bibliotheken en vaak als vervolg op Klik & Tik. De gemeentelijke en landelijke overheid worden behandeld: aanvragen van DigiD, zoeken en vinden van informatie op overheidswbsites, aanvragen van toeslagen en maken van een afspraak, persoonlijke omgevingen gebruiken, het gebruik van Regelhulp.	Stichting Digisterker, 2014	Volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Standaarden en eindtermen. Digitale vaardigheden domein 2 Beveiliging, privacy en ergonomie, domein 3 Informatie zoeken, domein 4 Informatie verwerken en presenteren.	Overheden	O	Digitaal / papier	Nee	Ja		
Eerder verschenen												
Allemaal Digitale apparaten	Dit programma heeft als doel moderne technologie te leren kennen en belemmeringen weg te nemen.	ETV.NL	Volwassenen	Instroom	Digitale vaardigheden: ICT systemen gebruiken en Communicatie.	Algemeen, gezondheid en veiligheid, consumenteneconomie	O	Digitaal/papier	Ja			
Klik en Tik. Het Internet op	Klik & Tik. Het internet op helpt beter gebruik te maken van de mogelijkheden van internet. Op Oefenen.nl legt presentatrice Julika Marjin in korte video's uit hoe de leerder de weg vindt op internet. Na een video kan deze direct aan de slag en het geleerde oefenen. Om het oefenen zo echt mogelijk te maken, oefent de deelnemer bijvoorbeeld op de speciaal gebouwde website van neppierentuin Dierenheuvell.	ETV,2010, Onderdeel Oefenen.nl	Volwassenen	Basis-niveau 1	Digitale vaardigheden: Informatie zoeken.	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Nee
Klik en Tik. Samen op het web	Klik en Tik. Samen Op het web is een online oefenprogramma dat gebruikers leert werken met sociale media. Je leert bijvoorbeeld een profiel aanmaken, video's toevoegen en reacties plaatsen. Het programma richt zich op laaggeleerden en houdt rekening met een laag taalniveau.	ETV, 2010, Onderdeel Oefenen.nl	Volwassenen	Basis-niveau 2	Digitale vaardigheden: Communicatie.	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Ja	Nee
Seniorweb Digitale Klas	Seniorweb-leden die hulp nodig hebben bij het volgen van de Weblessen, kunnen deelnemen aan een Digitale Klas. In een Digitale Klas kan men in groepsverband een cursus volgen via e-mail. Vrijwillige docenten begeleiden de Klassen. Men kan kiezen uit de verschillende onderwerpen.	Seniorweb	Volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Digitale Vaardigheden: Informatie zoeken	Algemeen	O	Digitaal	Nee		Nee	Nee
Seniorweb Starten met e-mail en internet	Als men wil starten met computer en internet, maar nog niet zeker is of men het kan leren, dan biedt dit boek houvast. De basis van het computeren en internetten wordt stapsgewijs uitgelegd. Onderdelen zijn: •Contact onderhouden via e-mail •Berichten versturen en ontvangen •Internetten •Informatie zoeken met Google •Leuke, interessante en nuttige websites •Spelletjes spelen	Seniorweb	Volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Digitale Vaardigheden: Informatie zoeken en Communicatie.	Algemeen	O	Papier	Ja	Nee	Nee	Nee
Seniorweb Weblessen	Leren in eigen tempo en achter de eigen computer. Elke Webles toont een filmpje waarin de leerstof wordt voorgedaan. Vervolgens kan men dit zelf oefenen aan de hand van een interactief filmpje. Daarnaast beschrijft een uitleg op de website alle stappen nog eens, zodat men de leerstof ook kan nalezen of uitprinten. Men leest en oefent zolang men zelf wil en in een tempo dat men zelf kiest.	Seniorweb	Volwassenen	Basis-niveau 1 en 2	Digitale Vaardigheden: Informatie zoeken en Communicatie.	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Ja	Nee	Nee
Steffie.nl	Steffie legt op een eenvoudige en leuke manier maatschappelijk relevante onderwerpen uit voor iedereen die een visuele stap-voor-stap-uitleg prettig vindt.	Stichting Steffie	Volwassenen	Instroom en basis-niveau 1	Digitale vaardigheden: ICT systemen gebruiken, informatie zoeken, communicatie.	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Nee	Nee	Nee
Toets en Bord	Online oefenprogramma voor gebruik van het toetsenbord.	Coutinho, 2004	Volwassenen	Basis 1	Digitale vaardigheden: ICT systemen gebruiken	Algemeen	O	Digitaal	Ja	Nee	Nee	Nee
Wegwijsboek cursusboeken over veel gebruikte computer-programma's en internet	Wegwijs boeken over alle digitale vaardigheden: Windows, Word, Internet, Excel, Powerpoint, Digitale fotografie. Voor ieder nieuw besturingssysteem wordt een nieuw begin- en vervolgboek uitgegeven. Programma Toets en Bord is onderdeel van de methode.	Coutinho, 2004	Volwassenen	Basis 1 en basis 2	Digitale Vaardigheden: ICT systemen gebruiken, Beveiliging, privacy, ergonomie, Informatie zoeken, verwerken en presenteren, Communicatie: e-mail.	Algemeen	B	Papier (sommige onderdelen zijn op internet te vinden)	Ja	Nee	Nee	Ja
Wegwijs in Internet	Wegwijs in internet is een cursusboek voor mensen die nog geen ervaring hebben met internet. Het accent ligt op de praktijk. In zeven lessen leert men wat internet is en hoe men het kan gebruiken. Stap voor stap wordt duidelijk gemaakt hoe men informatie zoekt en bewaart, hoe men e-mails stuurt en wat men kan doen om veilig te internetten.	Coutinho, 2011	Volwassenen	Basis 1 en 2	Digitale Vaardigheden: Informatie zoeken	Algemeen	O	Papier				
Werken met het toetsenbord	Online oefenprogramma voor gebruik van het toetsenbord, http://users.skynet.be/marleen.elen/werken met toetsenbord.htm .	Open school voor volwassenen, Antwerpen	Volwassenen	Basis 1	Digitale vaardigheden: ICT systemen gebruiken	algemeen	O	Digitaal	Ja	Nee	Nee	Nee

Titel	Korte omschrijving	Uitgever en jaar	Doelgroep	Niveau	Koppeling Stand. & Eindt.	Context	Typering	Digitaal / papier	Zelfstandig gebruik	Differentieren	Volg-systeem	Toetsing / certificering
Willie Webwijs	Willie Webwijs is een digitaal leerprogramma dat mensen met een verstandelijke beperking helpt om veilig en verantwoord te internetten. Op een makkelijke manier biedt Willie Webwijs onder andere ondersteuning in het chatten, webwinkelen, surfen of e-mailen. Het programma kan individueel gebruikt worden, maar ook bijvoorbeeld in groepsverband. Het programma is gratis te downloaden en daardoor dus voor iedereen beschikbaar.	www.Stras.nl 2005 ISM Compagny	Speciaal Onderwijs / volwassenen	Instroom en basis-niveau 1	Digitale Vaardigheden: informatie zoeken en verwerken	Algemeen	0	Digitaal	Ja	Nee	Nee	Nee

Bruikbaar maar ontwikkeld voor (V)MBO

Instruct Windows Live Mail voor Starters	Leren werken met Windows Live Mail op verschillende onderdelen.	Instruct	(v)mbo	Basis-niveau 1 en 2	Digitale Vaardigheden: Communicatie	Algemeen		Digitaal/papier				
Instruct Windows en Paint	Leren werken met Windows en Paint op verschillende onderdelen.	Instruct	(v)mbo	Basisniveau 1 en 2	Digitale Vaardigheden: ICT-systemen gebruiken	Algemeen		Digitaal/papier				
Instruct Word voor starters	Leren werken met verschillende onderdelen van Word.	Instruct,	(v)mbo	Basisniveau 1 en 2	Digitale Vaardigheden: Communicatie	Algemeen		Digitaal/papier				

BIJLAGE 6 OVERZICHT MEETINSTRUMENTEN															
Titel	Uitgever en jaar	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doelgroep	Digitaal / papier	Duur	Korte omschrijving	Toetst beginniveau	Toetst eindniveau	Eindtermen worden afzonderlijk getoetst	Laat vorderingen zien	Geeft voldoende info voor plaatsing	Geeft voldoende info voor onderwijs en diagnosticeert	Zelfbeoordeling	Kader	Gevalideerd
Meetinstrumenten taal 2012 - voorjaar 2015															
Kies je taalniveau	St. Expertisecentrum ETV.nl, 2013	Nederlands, lezen, Instroom/A1 tot op weg naar 2F	Nederlands-sprekende volwassenen en NT-2leerders	Digitaal / papier	5-10 minuten	De toets is te vinden op Ofereen.nl. Hij is ontwikkeld voor zelfstandige leerders op deze site. De toets helpt de leerders om die programma's op deze site te kiezen die passen bij hun leesniveau.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Standaarden en eindtermen ve	Nee
Taalverkenner Paspoort	Stichting Lezen & Schrijven, 2015	Lezen, 1F	Nederlands-sprekende volwassenen	Papier	3 minuten	De Taalverkenner is een screeningsinstrument en is ontwikkeld door de Hogeschool van Amsterdam. Gemaakt voor gemeenten, bedrijven en instellingen. Met dit instrument wordt in korte tijd bevestigd of iemand wellicht laaggeletterd is. Nader onderzoek moet dit uitwijzen. Het instrument is gratis verkrijgbaar.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Ja
Taalmetr 1F	Stichting Lezen & Schrijven, 2013	Nederlands, lezen, niveau 1F	Nederlands-sprekende volwassenen	Digitaal	12 min	De taalmetr 1F is een screeningsinstrument en wordt afgenomen door opdrachtgevers van taal aanbieder. De toets geeft een indicatie of een volwassene misschien problemen heeft met lezen (onder 1F presteert). Nader onderzoek moet dit uitwijzen.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Ja
Taalmetr 2F	Stichting Lezen & Schrijven, 2013	Nederlands, lezen, niveau 2F	Nederlands-sprekende volwassenen	Digitaal	15 min	De taalmetr 2F is een screeningsinstrument en wordt afgenomen door opdrachtgevers van taal aanbieder. De toets geeft een indicatie of een volwassene misschien problemen heeft met lezen (onder 2 F presteert). Nader onderzoek moet dit uitwijzen.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Moet nog gebeuren
Taalopdrachten Intake	Stichting Lezen & Schrijven, 2014	Nederlands, lezen, schrijven, luisteren en spreken, Instroom, 1F en 2F	Nederlands-sprekende volwassenen en anderstaligen (vanaf A1)	Papier	Voorlichter duurt 15 min per vaardigheid; opdrachten zelf 45 min per vaardigheid	Het is een set functionele opdrachten in de contexten Werk en dagelijks even. De opdrachten worden verspreid over een periode tijdens de aanvang van een traject afgenomen waarna de toetscore bepaald wordt. De opdrachten kunnen ook in één keer worden afgenomen. De Taalopdrachten beginnen met een Voorlichter waarmee wordt bepaald op welk niveau de cursist de opdrachten doorwerkt. Het instrument is (nog) alleen beschikbaar voor partners van de Stichting Lezen & Schrijven.	Ja	Nee	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Nee
Taalopdrachten Eind	Stichting Lezen & Schrijven, 2014	Nederlands, lezen, schrijven, luisteren en spreken, Instroom, 1F, 2F	Nederlands-sprekende volwassenen en anderstaligen (vanaf A1)	Papier	45 min per vaardigheid	Het is een set functionele opdrachten in de contexten Werk en dagelijks even. Met de Taalopdrachten Eind kan aan het eind van het traject het niveau worden bepaald van de deelnemer, getoetst aan het leerdoel dat is vastgesteld na de afname van de Taalopdrachten Intake. Het totaal van de opdrachten bevat voldoende toets per vaardigheid om het niveau te bepalen. Het instrument is (nog) alleen beschikbaar voor de partners van de Stichting Lezen & Schrijven.	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja (vertrijkt in de zin van vervolgtraject)	Ja (voor vervolgtraject)	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Nee
TLV, Toets Lezen A en B	Stichting Lezen & Schrijven, 2013	Lezen, 1F	Nederlands-sprekende volwassenen	Papier - in de toetsomgeving digitaal	60 min	De toets is gemaakt rond 1F (met enkele opgaven op Instroom en 2F). Het is een voortgangstoets en wordt op twee verschillende momenten afgenomen. Het verschil in score laat de vorderingen zien. De toets meet geen niveaueverhoging van bijvoorbeeld 1F naar 2F, maar is gemaakt om kleine vorderingen in het leren zichtbaar te maken. De toets is beschikbaar voor partners van de Stichting Lezen & Schrijven.	Ja, als deze bij begin van het traject wordt afgenomen. Het is geen intake-toets.	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Ja
TLV, Toets Schrijven A en B	Stichting Lezen & Schrijven, 2013	Schrijven, 1F	Nederlands-sprekende volwassenen	Papier - in de toetsomgeving digitaal	60 min	De toets is gemaakt rond 1F (met enkele opgaven op Instroom en 2F). Het is een voortgangstoets en wordt op twee verschillende momenten afgenomen. Het verschil in score laat de vorderingen zien. De toets meet geen niveaueverhoging van bijvoorbeeld 1F naar 2F, maar is gemaakt om kleine vorderingen in het leren zichtbaar te maken. De toets is beschikbaar voor partners van de Stichting Lezen & Schrijven.	Ja, als deze bij begin van het traject wordt afgenomen. Het is geen intake-toets.	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Standaarden en eindtermen ve	Ja
Eerder verschenen															
Instaptoets NT1	Van Dorp Educatief, www.klaarsme.nl/neuws/35721/	Begrippenlijst en taalverzorgingspelling, grammatica, Semantiek en stilistiek: stijl, zinsbouw, woordkennis	NT1	Onbekend		Een instaptoets voor lezen en schrijven om de begripniveau en de cursisten nauwkeurig te bepalen. De toets bevat levers en handelingen en een evaluatieformulier.	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Onbekend	Nee	Onbekend	Ja
Oog voor lezen	Oog Voor Lezen, taal test centrum Eindhoven	Technisch en begrijpend lezen	NT1/NT2	Digitaal		DOGVORLEZEN maakt voor het meten van leesvaardigheid gebruik van eye-tracking. Met deze innovatieve methode wordt het oog zeer precies gevolgd tijdens het lezen en kan de technische leesvaardigheid exact in kaart gebracht worden. De DOGVORLEZEN methode is geschikt als snelle screening van technische leesproblemen.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Standaarden en eindtermen ve	
Taalscan	FWV Pers, 2010	Taal: Gesprekvaardigheid, Lezen en schrijven, niveau 1F	NT1/NT2	Papier		De taalscan is een gezamenlijk product van FWV, VNO-NCW en MBO-Nederland. Hiervoor willen zij een bijdrage leveren aan het verminderen van laaggeletterdheid en problemen met (mondeling) taalvaardigheid van medewerkers, werkzaam in lagere functies. Het is een laagdrempelige scan, geen test of niveautoets.	Geeft indicatie	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	KSE, Blokkendoos	Nee
Ontwikkeld voor mbo															
Meetinstrumenten 2012 - voorjaar 2015															
Testsuite 1 Scre-nieg Nederlands en Dyslexie	Muswerk Educatief, 2013	Nederlands, spelling, tekstbegrip, ribwoorden, woordkennis, zinsbouw, luisteren, taalbeschouwing	vo, mbo en ve	Digitaal	1 à 2 uur, afhankelijk van de gekozen testen.	Het is geen niveautoets. Met dit instrument kunnen groepen cursisten worden geselecteerd op leerproblemen. De screeningsprogramma's leveren een geïntegreerde diagnose met kwantitatieve en kwalitatieve gegevens over een gemaakt toets. Het totale screeningsprogramma telt 24 toetsen.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Referentiekader taal, CEF	Onbekend
Eerder verschenen															
AMN Insight taaltoets	AMN bv AMNHEM, 2012		(v)mbu, vo, ve	Digitaal / papier		De taaltoets van AMN brengt het taalniveau van een deelnemer volgens de referentieniveau van Mejerink in kaart. Met deze toets ziet men of de deelnemer het maatschappelijk verwachte niveau haalt. De toets geeft ook de deficienties aan per onderdeel.							Lezen, Luisteren, Schrijven, Correspondentie, Formulieren en advertenties, Verslagen, Begrippenlijst en Taalverzorgingspelling, afbeelding, orthografisch, logografisch, morfologisch, woordkennis, grammatica, zinnen ontleden	Onbekend	
Muiswerk Testsuite 7 Drempeltoetsen Taal	Muswerk Educatief	Taal: Luisteren, Lezen, Taalverzorgingspelling, ww spelling, grammatica en leestekens, niveau 1, 2 en 3F	mbo, vo, ve	Digitaal	45 min uien per testroede	Suite 7 Drempeltoetsen Taal bevat testmateriaal om in twee testroeden van circa 45 minuten te toetsen op een taalniveau (Mejerink) door de leerling wordt beheerst. De suite bevat meerdere taaltoetsen voor elk niveau (1F, 2F, 3F en 4F) één of twee toetsen en een unieke presentatie binnen vijf minuten te weten welke toets gemaakt moet worden. Aan bod komen de gebieden Luisteren, Lezen en Taalverzorging. Taalverzorging is uitgesplitst naar Spelling, Woordvoering, Grammatica en Leestekens.	Kan als beginmeting ingezet worden	Kan als eindmeting ingezet worden	Nee	Kan als voortgangsmeting gebruikt worden	Ja	Nee	Nee	Referentiekader taal	Ja

BIJLAGE 6 OVERZICHT MEETINSTRUMENTEN

Titel	Uitgever en jaar	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doelgroep	Digitaal / papier	Duur	Korte omschrijving	Toetst beginniveau	Toetst eindniveau	Eindtermen worden afzonderlijk getoetst	Laat vorderingen zien	Geeft voldoende info voor plaatsing	Geeft voldoende info voor onderwijs en diagnosticeert	Zelfbeoordeling	Kader	Gevalideerd
TNT: taalniveauoest Nederlands	Uitgeverij Deviant, 2012	Lezen, Spelling, stijl, structuur woordkennis en luisteren, 1F en 2F	mbo	Digitaal		Online instrument waarmee het taalniveau Nederlands van de deelnemer wordt vastgesteld.	Kan als beginnend ingezet worden	Kan als eindmeting ingezet worden	Nee	Kan als voortgangsmeting gebruikt worden	Ja	Nee	Nee	Referentiekader Taal	Ja
TOA Nederlands	Bureau ICE	Taal: alle vaardigheden, niveau 1F tot en met 4F.	mbo	Digitaal / papier / mondeling		Er zijn combinatieproeven voor de intake. Deze bestaan uit twee of meerdere niveaus, bijvoorbeeld 1F-2F. Er zijn invulvragen die betreffen de taal van een student, een bepaald niveau beheerst. De toetsen lezen, schrijven, luisteren worden digitaal afgenomen; die voor gesprekken en spreken niet. De toetsen bestaan de niveaus 1F tot en met 4F.	Ja, kan.	Ja, kan.	Nee		Ja		Nee	Referentiekader Taal	Ja

Ontwikkeld voor NT2

Eerder verschenen

Beginnende Alfa	Cito 2010	Taal: Lezen en Schrijven	NT2	Papier		Beginnende Alfa is een intakevoets voor laag- of gemiddelde anderstalige volwassenen die instromen in een alfabetiseringstraject. Het alfabetisatieniveau wordt uitgedrukt in een van de niveaus van het Raamwerk Alfabetisering NT2 – de standaard om vorderingen te meten in het NT2-alfabetiseringsonderwijs. Vanuit voorschatter boekje: Alfa id of Alfa BC. Functionele taken met ook een beoordeling op technische vaardigheden.	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Nee	Raamwerk Alfabetisering NT2	Onbekend
Instaptoets Uitdrukkingen en woorderschat	VanOorp Educatief	Bejegrijprijt en taalverwaring: Semantiek en stilistiek: Spreekwoorden	NT2	Digitaal	Onbekend	Met deze instaptoets is te bepalen welke oefen cd-roms uit de serie Nederlands als tweede taal voor de leerling het meest geschikt zijn. Deze toets bestaat uit 3 oefeningen. Elke oefening heeft 10 vragen.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Onbekend	Onbekend
Portfolio Alfabetisering NT2	CITO	Taal: Lezen; instructies lezen, informatieve teksten, Schrijven; correspondentie; gesprekken	NT2	Papier		Het Portfolio Alfabetisering NT2 is een taalportfolio voor cursisten in alfabetiseringstrajecten. Het portfolio is gebaseerd op het Raamwerk Alfabetisering NT2. Aan de hand van een checklist, die een verantwolding voorbeelden bevat, beoordeelt de cursist welke leer- en schrijfaardigheden hij al beheerst en plant hij zijn leeractiviteiten voor de komende tijd. De voorbeelden uit de checklist hebben betrekking op concrete alledaagse situaties, bijvoorbeeld een aankoopkaart lezen, een formulier invullen en de weg vragen.	Kan als EVC gelden bij aanvang traject	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Lezen: instructies lezen, informatieve teksten. Schrijven: correspondentie, gesprekken	Onbekend
TINA, onderdeel TIWI	Bureau ICE, 2009	Taakvaardigheden: Auditieve vaardigheden, technisch, functioneel Lezen en technisch Functioneel Schrijven, Kennis van de Nederlandse en Leerbaarheid niveau A.B en C van alfabetisering	NT2	Papier		Speciaal voor analofeten ontwikkeld, een toelicht voor een uitgebreide intake van analofeten maar levens geschikt voor het meten van voortgang in alfabetiseringstrajecten. Met deze papieren toetsen kan een diagnose van de mate van alfabetisatie worden vastgesteld, kan de voortgang worden gemeten en kan worden bepaald of een kandidaat zijn alfabetisering kan afsluiten en door kan stromen naar een regulier inburgeringstraject.	Ja	Kan als eindmeting ingezet worden	Nee	Ja	Ja	Ja	Nee	Raamwerk alfabetisering NT2	Onbekend
Voortgangstoets Alfa	CITO	Lezen en schrijven	NT2	Papier		De voortgangstoets Alfa meet de resultaten van het NT2-alfabetiseringstraject.	Nee	Kan als eindmeting ingezet worden	Nee	Ja	Nee	Ja	Nee	Raamwerk alfabetisering NT2	Ja

Meetinstrumenten rekenen

Titel	Uitgever en jaar	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doelgroep	Digitaal / papier	Duur	Korte omschrijving	Toetst beginniveau	Toetst eindniveau	Eindtermen worden afzonderlijk getoetst	Laat vorderingen zien	Geeft voldoende info voor plaatsing	Geeft voldoende info voor onderwijs en diagnosticeert	Zelfbeoordeling	Kader	Gevalideerd
Meetinstrumenten 2012 - voorjaar 2015															
Rekenmeter 1F	Stichting Lezen & Schrijven, 2015. Is in ontwikkeling.	Alle domeinen, 1F	Nederlands-geleidende volwassenen	Digitaal	12 min	De rekenmeter is een kennisregistratietoets voor opdrachtgevers van leertrajecten. Het instrument geeft een indicatie of een volwassene complexe problemen heeft met rekenen, dwz onder niveau 1F rekent. De toets is (nog) in ontwikkeling.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Standaard en eindtermen ve	Nog niet
TLVE, Toets Rekenen A en B	AI Educatief / Stichting Lezen & Schrijven, 2013	Alle domeinen, rond 1F	Volwassenen	Papier	60 min	De toets beweegt zich op de niveaus 'instroom tot en met 2F'. De toets is een voortgangstoets en wordt op twee verschillende momenten afgenomen. Het verscht in score naar vorderingen zien. De toets is beschikbaar voor de partners van de Stichting Lezen & Schrijven.	Ja, als deze bij begin van het traject wordt afgenomen.	De toets kan een niveau aangeven (instroom, 1F, 2F) maar is geen summatieve toets.	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Standaard en eindtermen ve	Ja

Eerder verschenen

ABC-Toets	Hogeschool Utrecht	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden, niveau 1 F	Jongeren / volwassenen	Papier		Het is een zeer eenvoudig instrument, een papieren toets op 2 niveaus 1F en 1S. Ook voor VE heel geschikt als nutmeting. De ABC-toets is onder andere gebruikt door Inspectie van het Onderwijs en het rekenniveau van leerlingen in de onderbouw vo te meten (N = 10.000). De toets is genormeerd en gevalideerd.	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Onbekend	Nee	Referentiekader Rekenen	Ja
------------------	--------------------	---	------------------------	--------	--	--	----	-----	-----	-----	----	----------	-----	-------------------------	----

Bruikbaar maar ontwikkeld voor mbo

Meetinstrumenten 2012 - voorjaar 2015

Testsubto 2 Screaming Rekenen en Wiskunde	Muswerk Educatief, 2013	Rekenen: hoofdrekenen, rekenen en wiskunde 1, rekenen en wiskunde 2, ruimtelijk inzicht, snekrekenen.	(v)mba, vo, ve	Digitaal		Er is geen tijdslimiet, de tijdtoetsing wordt verwerkt in de score.	Nee	Nee	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee		
Testsubto 8 Drempeltoetsen Rekenen 1F, 2F, 3F	Muswerk Educatief, 2013	Rekenen: hoofdrekenen, rekenen en wiskunde 1, rekenen en wiskunde 2, ruimtelijk inzicht, snekrekenen.	(v)mba, vo, ve	Digitaal	45 min	Bestaat testmateriaal om in 45 min te bepalen of een cursist een bepaald rekenniveau beheerst. Vooraf kan de cursist een pre-test doen. Het is een adaptieve toets: de test past zich aan de cursist aan, zodat deze niet alle vragen hoeft te maken. De test is dynamisch gemaakt: de vraagstelling blijft gelijk, maar de inhoud verandert, zodat de toets meermalen gemaakt kan worden zonder dezelfde opdrachten tegen te komen.	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Nee	Referentiekader rekenen	

Eerder verschenen

AMN Inzicht rekenoets	AMN bv ARNHEM, 2012	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden (op elk domein: notatie, in verband brengen en gebruiken), niveau 1 (v/m 3F) alsook niveau onder 1F	(v)mba	Digitaal		Met de rekenoets van AMN wordt het rekenniveau van een deelnemer in kaart gebracht. Door middel van deze toets kan gelaten worden of een deelnemer het mathematisch vereist niveau heeft. Er kan worden bepaald aan welke onderdelen aandacht zal moeten worden besteed om mogelijk achterstanden in te halen.	Kan ingezet worden als beginnend	Kan ingezet worden als eindmeting	Nee	Kan ingezet worden als voortgangsmeting	Ja	Ja	Nee	Referentiekader Rekenen	Ja
AMN Voorschatter rekenen	AMN bv ARNHEM, 2012	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden (op elk domein: notatie, in verband brengen en gebruiken)	(v)mba	Digitaal		Door middel van een korte toets kan een inschatting gemaakt worden van het rekenniveau van een leerling. Op basis daarvan kan besluiten worden op welk niveau de daadwerkelijke rekenoets wordt aangeboden.	Ja	Nee	Nee	Nee	Indiceert niveau voor verdere toetsing	Nee	Nee	Referentiekader Rekenen	Onbekend
APS - Rekenoets 1F	Van Buurt Boek,	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden, niveau 1F	(v)mba	Digitaal		Digitaal, webbased, automatisch verwerkte, rekenoets (v)mba op niveau 1F	Kan ingezet worden als beginnend	Kan ingezet worden als eindmeting	Nee	Kan ingezet worden als voortgangsmeting	Ja	Nee	Nee	Referentiekader Rekenen	Onbekend
APS - Rekenoets 2F	Van Buurt Boek,	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden, niveau 2F	(v)mba	Digitaal		Vermeld als toets voor MBO in de toelatingstoetsrekenoets.nl.	Kan ingezet worden als beginnend	Kan ingezet worden als eindmeting	Nee	Kan ingezet worden als voortgangsmeting	Ja	Nee	Nee	Referentiekader Rekenen	Onbekend
Rekenblokken Instellingsexamen	Malmberg	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden, niveau 2F en 3F	(v)mba	Digitaal	advies: 90 min	Instellingsexamen oorspronkelijk bedoeld bij het Rekenblokken, maar kan ook gebruikt worden als er met een andere methode is gewerkt.	Nee	Ja	Nee	Kan ingezet worden als voortgangsmeting	Ja	Nee	Nee	Referentiekader Rekenen	Onbekend

BIJLAGE 6 OVERZICHT MEETINSTRUMENTEN

Titel	Uitgever en jaar	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doelgroep	Digitaal / papier	Duur	Korte omschrijving	Toetst beginniveau	Toetst eindniveau	Eindtermen worden afzonderlijk getoetst	Laat vorderingen zien	Geeft voldoende info voor plaatsing	Geeft voldoende info voor onderwijs en diagnosticeert	Zelfbeoordeling	Kader	Gevalideerd
Rekenmeter Basis	Cito		Vimbo			Rekenen								Referentiekader Rekenen	Onbekend
RNT: rekenniveauoetst Nederlands	Deviant, 2012	Getallen, Verhoudingen, Meten en meetkunde, verbanden, niveau 1, 2 en 3*	Vimbo	Digitaal		Online instrument waarmee het startniveau Rekenen van de doelnehmer wordt vastgesteld	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Referentiekader Rekenen	Onbekend

Meetinstrumenten taal en rekenen

Titel	Uitgever en jaar	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doelgroep	Digitaal / papier	Duur	Korte omschrijving	Toetst beginniveau	Toetst eindniveau	Eindtermen worden afzonderlijk getoetst	Laat vorderingen zien	Geeft voldoende info voor plaatsing	Geeft voldoende info voor onderwijs en diagnosticeert	Zelfbeoordeling	Kader	Gevalideerd	
Toets Basisvaardigheden	CINOP	Lezen, Schrijven, Rekenen	NT1	Papier	Adaptieve toets: maximaal 2 uur op niveau 2F voor alle vaardigheden	Om het niveau van lezen, schrijven en rekenen van laagopgeleide volwassenen in kaart te brengen, heeft CINOP de Toets Basisvaardigheden ontwikkeld.	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Raamwerk NT 2 en Referentiekader rekenen	Ja	
Toets Onderwijs en Arbeidsmarkt (TOA)	ICE, 2009?	Alle vaardigheden en domeinen van taal en rekenen	NT1 en NT2	Digitaal		De TOA is een toetsbank met meer dan 450 digitale toetsen. Het behulp van deze toetsen kunt u tal van vragen beantwoorden die zich voordoen in de praktijk van onderwijs, bedrijfsleven, reïntegratie of inburgering.	Kan ingezet worden als beginmeting	Kan ingezet worden als eindmeting	Nee	Nee	Kan ingezet worden als voortgangsmeting	Ja	Nee	Nee	Referentiekader taal en rekenen	Ja

Meetinstrumenten digitale vaardigheden

Titel	Uitgever en jaar	Vak/vaardigheid-domein/niveau	Doelgroep	Digitaal / papier	Duur	Korte omschrijving	Toetst beginniveau	Toetst eindniveau	Eindtermen worden afzonderlijk getoetst	Laat vorderingen zien	Geeft voldoende info voor plaatsing	Geeft voldoende info voor onderwijs en diagnosticeert	Zelfbeoordeling	Kader	Gevalideerd
-------	------------------	-------------------------------	-----------	-------------------	------	--------------------	--------------------	-------------------	---	-----------------------	-------------------------------------	---	-----------------	-------	-------------

Toetsmateriaal 2012 - voorjaar 2015

Monitor Klik & Tik	Koninklijke Bibliotheek	Digitale vaardigheden, Instroom, Basis 1, Basis2	Volwassenen die een cursus Klik & Tik volgen.	Digitaal / papier		De monitor wordt gebruikt in bibliotheken. Deelnemers aan Klik & Tikcursussen vullen aan het begin van de cursus en aan het eind een vragenlijst in. Er zijn verschillende vragenlijsten, gekoppeld aan Klik & Tik. De basis en/of Klik & Tik. Het internet en/of Samen op 't web. De toets is geschikt voor mensen met een laag bas niveau.	Ja, doot zelfbeoordeling. Geen koppeling aan niveau	Het is geen innovatoets.	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	
TLVE Toets Digitale Vaardigheden	Sichting Lezen & Schrijven, 2013	Digitale vaardigheden, Instroom, Basis 1, Basis2	Nederlands-sprekende volwassenen	Papier	60 min	De toets is een zelfbeoordeling, een vragenlijst. De vragenlijst op papier wordt op twee momenten afgenomen, waardoor vorderingen zichtbaar worden. Dit instrument is beschikbaar voor partners van de Stichting Lezen en Schrijven. De toets is ook beschikbaar op https://www.digitaalhulpje.nl/dg/met/er .	Ja, als deze aan het begin van een traject wordt afgenomen.	Nee	Nee	Nee	Ja	Nee	Nee	Ja	Standarden en eindtermen ve